

για ένα ζωντανό πλανήτη

Δεσμεύσεις χωρίς εφαρμογή:
Η περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα

WWF Ελλάς - Ιούνιος 2009

Προτεινόμενη βιβλιογραφική αναφορά: WWF Ελλάς. Δεσμεύσεις χωρίς εφαρμογή: Η περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα. Αθήνα: Ιούνιος 2009.

Γενικός συντονιστής και κύριος συντάκτης της έκθεσης ήταν ο Βαγγέλης Τερζής (e.terzis@wwf.gr), Υπεύθυνος Πολιτικής για το Νερό και τη Ρύπανση του WWF Ελλάς. Σημαντική επίσης ήταν η συνεισφορά των εξής συνεργατών της οργάνωσης (με αλφαβητική σειρά):

Θεοδότα Νάντσου (tnantsou@wwf.gr), Συντονίστρια Πολιτικής
Γιώργος Παξιμάδης (g.paximadis@wwf.gr), Υπεύθυνος Θαλάσσιου Περιβάλλοντος
Ντόρα Πετρουλά (d.petroula@wwf.gr), Ερευνήτρια σε θέματα κλιματικής αλλαγής
Αχιλλέας Πληθάρας (a.plitharas@wwf.gr), Υπεύθυνος Εκστρατειών
Ιόλη Χριστοπούλου (i.christopoulou@wwf.gr), Υπεύθυνη Πολιτικής για το Φυσικό Περιβάλλον.

Στοιχεία επικοινωνίας:

Θεοδότα Νάντσου, tnantsou@wwf.gr
Βαγγέλης Τερζής, e.terzis@wwf.gr
WWF Ελλάς, Φιλελλήνων 26, 10558 Αθήνα
Τηλ.: 210-3314893, Fax: 210-3247578

*Στον Γιώργο Παπαδημητρίου,
τον πρωτοπόρο νομικό,
του οποίου η πρόωγη απώλεια αφήνει μεγάλο κενό
στον χώρο του περιβαλλοντικού δικαίου*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A. Εισαγωγή	7
B. Πορίσματα ανά τομέα	8
1. Γενική περιβαλλοντική νομοθεσία	8
1.1. Πρόσβαση σε περιβαλλοντική πληροφορία.....	8
1.2. Εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων.....	9
1.3. Περιβαλλοντική ευθύνη.....	10
1.4. Προστασία του περιβάλλοντος μέσω του ποινικού δικαίου.....	10
2. Χωροταξικός σχεδιασμός	11
3. Αέρας	14
3.1. Ατμοσφαιρική ρύπανση.....	14
4. Κλιματική αλλαγή	14
4.1. Πρωτόκολλο του Κιότο.....	14
4.2. Εξοικονόμηση ενέργειας.....	15
5. Θόρυβος	16
6. Νερό	17
6.1. Προστασία υπόγειων υδάτων.....	19
6.2. Θαλάσσιο περιβάλλον.....	19
6.3. Ύδατα κολύμβησης.....	20
7. Απόβλητα	21
7.1. Στερεά απόβλητα.....	21
7.2. Αστικά λύματα.....	23
7.3. Τοξικά και επικίνδυνα απόβλητα.....	24
8. Φύση και βιοποικιλότητα	25
8.1. Προστασία βιοτόπων.....	25
8.2. Προστασία ειδών χλωρίδας και πανίδας.....	28
8.3. Δάση.....	29
9. Χημικά (Κανονισμός REACH της ΕΕ)	30
10. Βιομηχανία	30
Γ. Συμπεράσματα	32
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	34

A. Εισαγωγή

Η παρούσα έκθεση είναι η πέμπτη ετήσια επισκόπηση και κριτική διερεύνηση της εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας στην Ελλάδα. Όπως στις προηγούμενες, έτσι και στην παρούσα έκθεση η περιβαλλοντική οργάνωση WWF Ελλάς επιχειρεί να δώσει μια όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένη εικόνα της σπουδαιότητας του περιβαλλοντικού δικαίου, ως βασικού εργαλείου προστασίας του περιβάλλοντος, καθώς και των προβλημάτων εφαρμογής του και των ενδεδειγμένων λύσεων. Ένα δύσκολο εγχείρημα που γίνεται δυσκολότερο, κυρίως λόγω της έλλειψης συνολικής και έγκυρης πληροφόρησης, της πολυπλοκότητας της σχετικής νομοθεσίας αλλά και της πολυδιάσπασης των αρμοδιοτήτων εφαρμογής της. Εκκινώντας από τη βασική παραδοχή ότι η προστασία του περιβάλλοντος είναι πρωτίστως ζήτημα πολιτικών επιλογών, η προβληματική εφαρμογή των νόμων και της σχετικής νομολογίας των δικαστηρίων είναι σίγουρα ενδεικτική μιας γενικής πολιτικής απαξίωσης για το περιβαλλοντικό κεκτημένο. Είναι λοιπόν λογικό, ότι η πολιτική αδιαφορία για επί της ουσίας αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής κρίσης αφήνει βαθύ ίχνος στη στήριξη και τον τρόπο λειτουργίας των αρμόδιων υπηρεσιών της δημόσιας διοίκησης.

Ενδεικτική αυτής της εξαιρετικά ανησυχητικής κατάστασης είναι κάθε χρόνο και η ετήσια αναφορά του Συνηγόρου του Πολίτη, ενός θεσμού που αποτελεί ασπίδα για την κοινωνία απέναντι στα πολλά και εκτεταμένα περιστατικά κακοδιοίκησης. Η συσσωρευμένη αυτή εμπειρία, όπως παρουσιάζεται στην ετήσια έκθεση του Συνηγόρου προς τη Βουλή των Ελλήνων¹, αναδεικνύει ως κύρια παθογένεια της διοικητικής δράσης τη μη εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας στην πράξη.

Αξίζει όμως να σημειωθεί πως η ανταπόκριση των αρμόδιων υπηρεσιών, τόσο του ΥΠΕΧΩΔΕ όσο και των άλλων υπουργείων, στα αιτήματα του WWF Ελλάς για πληροφορίες στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας ήταν αισθητά βελτιωμένη σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια. Δεδομένου ότι η προηγούμενη χρονιά ήταν η τρίτη κατά την οποία εφαρμόζεται η Οδηγία για την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία, μένει να διαπιστωθεί αν η αλλαγή αυτή θα συνεχισθεί και θα ενισχυθεί περαιτέρω με την γενικότερη δημοσιοποίηση περιβαλλοντικής πληροφορίας και ενημέρωση των ιστοσελίδων των αρμόδιων υπηρεσιών.

Οι σοβαρές παραλήψεις τόσο στην ουσιαστική εναρμόνιση με τις διατάξεις πολλών από τις κοινοτικές Οδηγίες, όσο και στην εφαρμογή τους επισκίασαν την προσπάθεια των ελληνικών αρχών να «καλύψουν το χαμένο έδαφος» με την τυπική ενσωμάτωση κοινοτικών οδηγιών στο εθνικό δίκαιο και την «τακτοποίηση» εκκρεμοτήτων με την ΕΕ.

Παρόλο που ήταν σημαντική η ψήφιση από τη Βουλή του σχεδίου νόμου για το Εθνικό Χωροταξικό Πλαίσιο, από κείμενο του νόμου λείπει οποιαδήποτε σαφής και ολοκληρωμένη πρόνοια για την προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων. Ως εκ τούτου, το Χωροταξικό της χώρας απλώς νομιμοποιεί και παγιώνει μια ήδη προβληματική κατάσταση καταπάτησης και διαρκούς καταστροφής του φυσικού χώρου.

Θερμές ευχαριστίες οφείλουμε στην εταιρεία Intrasoft για την επί επτά χρόνια δωρεάν παραχώρηση πρόσβασης στη βάση νομικών δεδομένων ΝΟΜΟΣ. Επίσης θερμές ευχαριστίες οφείλουμε στους υπαλλήλους των υπουργείων ΠΕΧΩΔΕ, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Μεταφορών και Επικοινωνιών, Εμπορικής Ναυτιλίας και του Γενικού Χημείου του Κράτους, οι οποίοι παρά τον φόρτο εργασίας τους με προθυμία παρείχαν στους συνεργάτες του WWF Ελλάς σημαντικές πληροφορίες για τις εξελίξεις στους τομείς αρμοδιότητάς τους.

Τη φετινή έκθεση, αφιερώνουμε με θλίψη στη μνήμη του Γιώργου Παπαδημητρίου, ενός κορυφαίου νομικού που προσέφερε ανεκτίμητο έργο στον κοινό αγώνα για προστασία του περιβάλλοντος. Ο απρόσμενος θάνατός του, τον Φεβρουάριο 2009, αφήνει δυσαναπλήρωτο κενό στον χώρο του περιβαλλοντικού δικαίου και στερεί από την περιβαλλοντική κοινωνία πολιτών έναν εξαιρετικό επιστήμονα με ξεκάθαρο όραμα για μια περιβαλλοντικά βιώσιμη δημόσια διοίκηση και πολιτική.

---

¹ Συνήγορος του Πολίτη. «Ετήσια έκθεση 2008», Αθήνα: Απρίλιος 2009 (http://www.synigoros.gr/annual_2008_gr.htm)

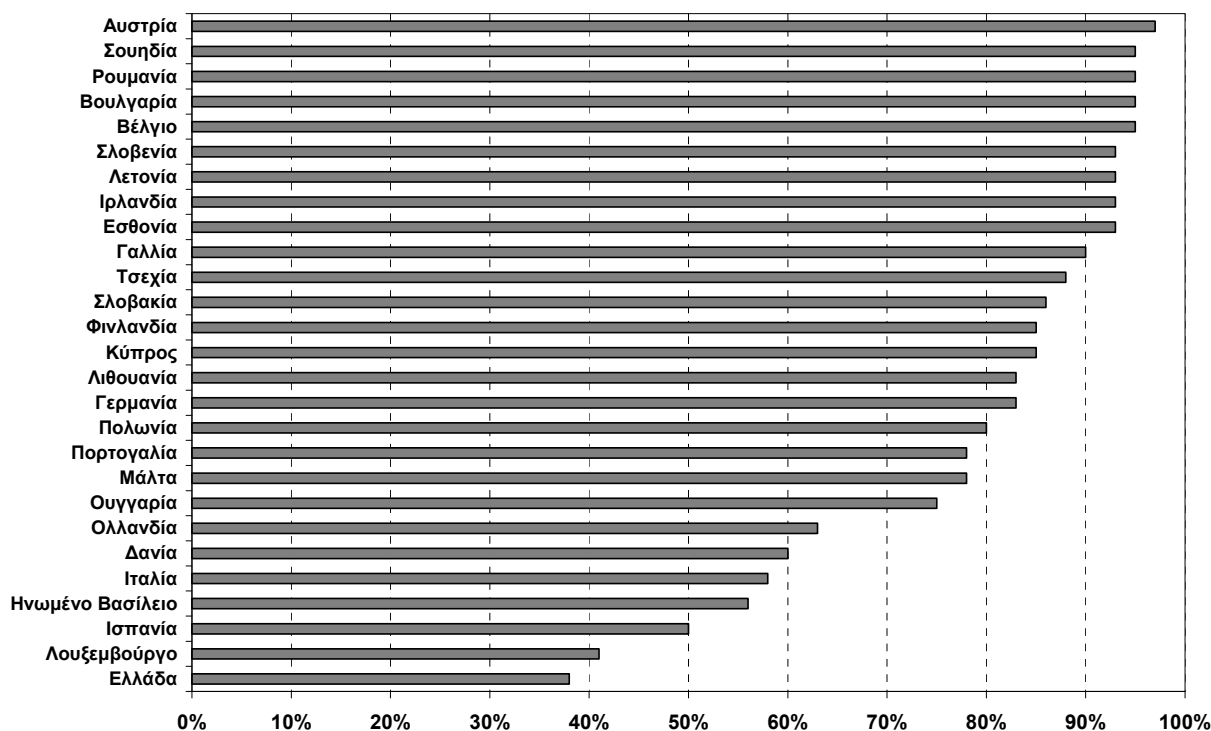
B. Πορίσματα ανά τομέα

1. Γενική περιβαλλοντική νομοθεσία

1.1. Πρόσβαση σε περιβαλλοντική πληροφορία

Η δυσκολία πρόσβασης πολιτών και οργανώσεων σε σημαντικές πληροφορίες για το περιβάλλον έχει περιοριστεί, καθώς σε μεγάλο βαθμό οι αρμόδιες υπηρεσίες ανταποκρίνονται έγκαιρα στα σχετικά αιτήματα.

Υπάρχει βέβαια και το γενικότερο θέμα της ύπαρξης και διάχυσης της περιβαλλοντικής πληροφορίας. Η συστηματική παρακολούθηση και η δημοσιοποίηση περιβαλλοντικών παραμέτρων (π.χ. ποιότητα υδάτων, ατμοσφαιρικοί ρύποι κ.λπ.), που δίνει μια όσο το δυνατόν ακριβέστερη εικόνα για την κατάσταση της “υγείας”, νερών, εδαφών, ατμόσφαιρας κ.λπ., φαντάζει λεπτομέρεια για τη χώρα μας. Η Ελλάδα καταλαμβάνει την τελευταία θέση από το σύνολο των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προς την τήρηση των διεθνών υποχρεώσεων της για υποβολή προς τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος (ΕΟΠ) στοιχείων (Διάγραμμα 1. Είναι χαρακτηριστικό ότι το ΥΠΕΧΩΔΕ δεν κατέθεσε οποιαδήποτε πληροφορία για την κατάσταση των υδάτων το 2008 και ελλείπει για την ατμοσφαιρική ρύπανση.

Διάγραμμα 1. Περιβαλλοντικές πληροφορίες 2008-2009, ΕΟΠ²

Βάσει των πληροφοριών που κατατίθενται στην κεντρική «αποθήκη» (Central Data Repository – CDR) του ΕΟΠ³, συντάσσονται και οι εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ενώ εμμέσως ελέγχεται η εφαρμογή της περιβαλλοντικής κοινοτικής νομοθεσίας. Οι επιδόσεις της Ελλάδας, όπως προκύπτει από τους πίνακες του ΕΟΠ, αντί να βελτιώνονται χρόνο με τον χρόνο, χειροτερεύουν. Σε ποσοστό, οι πληροφορίες που κατατέθηκαν το 2008 είναι στο 38%, έναντι 50% το 2007.

Σύμφωνα με τον ΕΟΠ και μέχρι τις 15 Φεβρουαρίου 2009 (καταληκτική ημερομηνία κατάθεσης των σχετικών πληροφοριών), το ΥΠΕΧΩΔΕ δεν είχε καταθέσει οποιαδήποτε πληροφορία σχετικά με την κατάσταση των επιφανειακών υδάτων, όταν απαιτείται η παράδοση σειράς στοιχείων για διάφορες φυσικοχημικές παραμέτρους και καταγραφή επικίνδυνων ουσιών. Ούτε το 2007 είχαν

² Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (ΕΟΠ) - European Environment Information and Observation Network (Eionet), <http://www.eionet.europa.eu/dataflows/pdf2008>.

³ Eionet - European Environment Information and Observation Network - Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πληροφοριών και Παρατηρήσεων για το Περιβάλλον (ΕΔΠΠΠ).

δοθεί στοιχεία. Παρόμοια η εικόνα και για την κατάσταση των υπόγειων υδάτων και του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Το σοβαρό επίσης πρόβλημα της μόνιμης άρνησης του Υπουργείου ΠΕΧΩΔΕ για δημοσιοποίηση περιβαλλοντικών πληροφοριών, όπως οι χρηματοδοτήσεις περιβαλλοντικών έργων από το Ε.Τ.Ε.Ρ.Π.Σ.⁴, παραμένει. Στο πλαίσιο διερεύνησης σχετικών αναφορών, ο Συνήγορος του Πολίτη ανέδειξε τα κενά και τις ασάφειες στον τρόπο χρηματοδότησης περιβαλλοντικών δράσεων από το Ε.Τ.Ε.Ρ.Π.Σ με πόρισμα που απέστειλε στους αρμόδιους Υπουργούς ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. και Οικονομίας και Οικονομικών.

Συγκεκριμένα, η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία⁵ ζήτησε τη διαμεσολάβηση του, καθώς δεν είχε λάβει απάντηση σε αιτήσεις της προς το Ε.Τ.Ε.Ρ.Π.Σ., με τις οποίες ζητούσε να πληροφορηθεί το ποσό που έχει εισπραχθεί κατά τα έτη 2004 – 2006 από τον φόρο καυσίμου και έχει αποδοθεί στο Ε.Τ.Ε.Ρ.Π.Σ. καθώς και τον τρόπο απορρόφησης αυτού. Στην αναφορά αυτή συνενώθηκε και αναφορά του WWF Ελλάς⁶ με όμοιο περιεχόμενο.

Ειδικότερα, παρά τη ρητή νομοθετική πρόβλεψη (άρθρο 3 ν. 2242/1994) ότι το 50% από τον ειδικό φόρο κατανάλωσης στην βενζίνη θα αποδίδεται κατευθείαν στο Ε.Τ.Ε.Ρ.Π.Σ. και θα διατίθεται για περιβαλλοντικές δράσεις, τόσο το ίδιο το Ε.Τ.Ε.Ρ.Π.Σ. όσο και η αρμόδια Διεύθυνση Δημοσίων Επενδύσεων του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών αρνήθηκαν ότι έχει εισπραχθεί το συγκεκριμένο έσοδο. Αντίθετα, το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους το επιβεβαίωσε, δίνοντας μάλιστα και τον σχετικό κωδικό είσπραξης. Είναι λοιπόν αβέβαιο αν ο ειδικός φόρος κατανάλωσης στη βενζίνη αποδίδεται πράγματι στο Ε.Τ.Ε.Ρ.Π.Σ. και, σε καταφατική περίπτωση, βάσει ποιας διαδικασίας, καθώς αυτή που τώρα τηρείται για την χρηματοδότηση του Ε.Τ.Ε.Ρ.Π.Σ. σαφώς αποκλίνει από τις σχετικές διατάξεις.

Με το πόρισμά του ο Συνήγορος του Πολίτη ζητά την παροχή διευκρινίσεων και την άρση των σχετικών ασαφειών. Ζητά επίσης να παρασχεθεί στις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που έχουν προσφύγει στον ίδιο (*WWF Ελλάς* και *Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία*), μετά από άκαρπες προσπάθειες προς την πλευρά της δημόσιας διοίκησης, η αιτηθείσα πληροφόρηση για τις περιβαλλοντικές δράσεις που χρηματοδοτήθηκαν από το Ε.Τ.Ε.Ρ.Π.Σ. Ο Συνήγορος επισημαίνει ότι τα οικονομικά αυτά στοιχεία εμπίπτουν στην έννοια της περιβαλλοντικής πληροφορίας που αναγνωρίζει υπέρ των πολιτών το κοινοτικό και το εσωτερικό μας δίκαιο. Δυστυχώς, έως σήμερα δεν έχει σημειωθεί καμία διοικητική ανταπόκριση.

1.2. Εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων

Σχετικά με την εφαρμογή της νομοθεσίας εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων έργων και δραστηριοτήτων σημαντικό πρόβλημα, που απαντάται αρκετά συχνά, είναι η λειτουργία επιβαρυντικών για το περιβάλλον βιομηχανικών και άλλου τύπου εγκαταστάσεων (π.χ. τσιμεντοβιομηχανία στη Μαγνησία, Κρατικός Αερολιμένας Ηρακλείου Κρήτης κ.α.) μετά τη λήξη ισχύος των περιβαλλοντικών τους όρων. Οι επισημάνσεις του Συνηγόρου του Πολίτη που αναφέρονται στην Ετήσια Έκθεση του για το 2008⁷ είναι ενδεικτικές αυτής πρακτικής που συνεχίζει να ανέχεται η δημόσια διοίκηση.

Η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων είναι έργο σύνθετο και δύσκολο αφού πρέπει να αξιολογούνται όχι μόνο οι άμεσες αλλά και οι έμμεσες επιπτώσεις, καθώς και η συνεργιστική δράση έργων και δραστηριοτήτων, γεγονός που οδηγεί στην ανάγκη περαιτέρω εξειδίκευσης των προδιαγραφών και του περιεχομένου των σχετικών μελετών. Η έκδοση όμως των Κοινών Υπουργικών Αποφάσεων, ΚΥΑ, που θα καθορίζουν τις προδιαγραφές και το περιεχόμενο των κάθε τύπου Προμελετών και Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για κάθε ομάδα έργων ή δραστηριοτήτων, όπως προβλέπεται στο άρθρο 10β του Νόμου 3010/2002 εξακολουθεί να εκκρεμεί. Η παρουσίαση εναλλακτικών επιλογών στις εκτιμήσεις περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε πολλές περιπτώσεις επίσης παραλείπεται.

⁴ Ειδικό Ταμείο Εφαρμογής Ρυθμιστικών και Πολεοδομικών Σχεδίων

⁵ Αναφορά αρ. πρωτ. 11580/2006, ΣτΠ.

⁶ Αναφορά αρ. πρωτ. 7930/2007, ΣτΠ.

⁷ Συνήγορος του Πολίτη. «Ετήσια έκθεση 2008». Αθήνα: Απρίλιος 2009, σελ. 74

1.3. Περιβαλλοντική ευθύνη

Η περιβαλλοντική ευθύνη αποτελεί εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει», η οποία προβλέπεται στη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (άρθρο 174). Ρυθμίζεται από την Οδηγία 2004/35/EK⁸.

Η περιβαλλοντική ευθύνη εφαρμόζεται στις περιβαλλοντικές ζημίες και στους κινδύνους ζημιών, εφόσον τέτοιες προκύπτουν από επαγγελματική δραστηριότητα, μόλις είναι δυνατόν να καθοριστεί αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της ζημίας και της εν λόγω δραστηριότητας. Ως περιβαλλοντικές ζημίες ορίζονται οι άμεσες ή έμμεσες ζημίες που προκαλούνται στο υδάτινο περιβάλλον, στα είδη και στους φυσικούς βιότοπους που προστατεύονται από την Οδηγία για τους Οικοτόπους, καθώς και η άμεση ή έμμεση μόλυνση των εδαφών η οποία συνεπάγεται σημαντικό κίνδυνο για την υγεία του ανθρώπου.

Καθορίζονται δύο καθεστώτα ευθύνης: ένα καθεστώς κατά το οποίο δεν απαιτείται απόδειξη για τον καταλογισμό της ευθύνης και ένα καθεστώς κατά το οποίο πρέπει να προσκομίζεται απόδειξη του δόλου ή της αμέλειας. Το πρώτο καθεστώς ισχύει στις επικίνδυνες ή ενδεχομένως επικίνδυνες επαγγελματικές δραστηριότητες που απαριθμούνται από την κοινοτική νομοθεσία. Στην περίπτωση αυτή, μπορεί να καταλογισθεί ευθύνη στον επικεφαλής της εκμετάλλευσης έστω και εάν ο ίδιος δεν διέπραξε αδίκημα. Το δεύτερο καθεστώς ισχύει στις υπόλοιπες επαγγελματικές δραστηριότητες εφόσον έχει επέλθει ζημία ή υφίσταται επικείμενος κίνδυνος για τα είδη και τους φυσικούς βιότοπους που προστατεύονται από την κοινοτική νομοθεσία. Κατά το καθεστώς αυτό, η ευθύνη του επικεφαλής της εκμετάλλευσης καταλογίζεται μόνον εφόσον αυτός διέπραξε αδίκημα ή επέδειξε αμέλεια.

Η Ελλάδα δεν έχει ενσωματώσει ακόμα την Οδηγία 2004/35/EK «σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη όσον αφορά την πρόληψη και την αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας», της οποίας η προθεσμία ενσωμάτωσης παρήλθε από τις 30 Απριλίου 2007. Αξίζει να σημειωθεί ότι τον Σεπτέμβριο του 2008⁹ ανακοινώθηκε από το ΥΠΕΧΩΔΕ ότι ο Υπουργός Γ. Σουφλιάς υπέγραψε το σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος με το οποίο ενσωματώνεται στην ελληνική νομοθεσία η κοινοτική Οδηγία 2004/35/EK για την περιβαλλοντική ευθύνη. Προς το παρόν πάντως δεν έχει δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και είναι βέβαιο ότι θα καθυστερήσει αρκετά ακόμη (υπογραφές συναρμόδιων Υπουργών, έλεγχος νομιμότητας του ΣτΕ, κ.λπ.).

Η ΕΕ, κινώντας τη διαδικασία για παράβαση, είχε απευθύνει στην Ελλάδα επίσημη προειδοποίηση (έγγραφο όχλησης) τον Ιούνιο του 2007, αιτιολογημένη γνώμη τον Φεβρουάριο του 2008, και τελικά την παρέπεμψε μαζί με άλλα οκτώ κράτη μέλη στο ΔΕΚ τον Ιούνιο 2008 (υπόθεση C-368/08 της 8.8.2008). Τον Μάιο του 2009 (19.5.2009) το ΔΕΚ εξέδωσε καταδικαστική απόφαση για την Ελλάδα διότι, *μη θεσπίζοντας, εντός της ταχθείσας προθεσμίας, τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις προκειμένου να συμμορφωθεί προς την Οδηγία 2004/35/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21^{ης} Απριλίου 2004, σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη όσον αφορά την πρόληψη και την αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 19, παράγραφος 1, της Οδηγίας αυτής.*

1.4. Προστασία του περιβάλλοντος μέσω του ποινικού δικαίου

Ο ορισμός των περιβαλλοντικών εγκλημάτων ποικίλλει σημαντικά από το ένα κράτος μέλος στο άλλο και σε πολλά κράτη μέλη τα επίπεδα κυρώσεων είναι αναντίστοιχα με τη σημασία της πράξης περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Ο στόχος της νέας **Οδηγίας 2008/99/EK**¹⁰ είναι να διασφαλιστεί ένα ελάχιστο αναγκαίο επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος μέσω του ποινικού δικαίου σε ολόκληρη την ΕΕ.

⁸ Οδηγία 2004/35/EK «σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη όσο αφορά την πρόληψη και την αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας» (ΕΕ L143/56 της 30.4.2004) και η πράξη τροποποίησης, Οδηγία 2006/21/EK «σχετικά με τη διαχείριση των αποβλήτων της εξορυκτικής βιομηχανίας και την τροποποίηση της Οδηγίας 2004/35/EK» (ΕΕ L 102/15 της 11.04.2006)

⁹ Γραφείο Τύπου και Δημοσίων Σχέσεων του ΥΠΕΧΩΔΕ, Ανακοίνωση της 15.9.2009

¹⁰ Οδηγία 2008/99/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19^{ης} Νοεμβρίου 2008 «σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος μέσω του ποινικού δικαίου» (ΕΕ L328/28 της 6.12.2008)

Τα κράτη μέλη υποχρεώνονται να διασφαλίσουν ότι μια σειρά δραστηριοτήτων (για παράδειγμα η παράνομη μεταφορά αποβλήτων και η παράνομη εμπορία ειδών που απειλούνται με εξαφάνιση ή η παράνομη εμπορία ουσιών που καταστρέφουν τη στιβάδα του όζοντος), οι οποίες απαγορεύονται ήδη από την κοινοτική ή την εθνική νομοθεσία, θα θεωρούνται ως ποινικά αδικήματα, όταν διαπράττονται εκ προθέσεως ή εκ βαρείας αμελείας.

Με βάση τη νέα Οδηγία, δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς (νομικά ή φυσικά πρόσωπα) θα λογοδοτούν στη Δικαιοσύνη, από τη στιγμή που οι δραστηριότητές τους προκαλούν ή ενδέχεται να προκαλέσουν ουσιαστική βλάβη στο τοπίο, τον αέρα, συμπεριλαμβανομένης της στρατόσφαιρας, το βραχώδες υπόστρωμα, το έδαφος, το νερό, τα ζώα ή τα φυτά, συμπεριλαμβανομένης και της προστασίας των βιολογικών ειδών. Τα κράτη-μέλη θα είναι υποχρεωμένα να αναζητήσουν τους υπευθύνους και να επιβάλουν κυρώσεις.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να ενσωματώσουν την Οδηγία 2008/99/ΕΚ στην εθνική τους νομοθεσία έως τις **26 Δεκεμβρίου 2010**.

2. Χωροταξικός σχεδιασμός

Η Ολομέλεια της Βουλής ενέκρινε, στις 24 Ιουνίου 2008, το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, ΕΠΧΣΑΑ (Εθνικό Χωροταξικό)¹¹. Ο νέος νόμος αποτελεί μέρος ενός συνολικού εθνικού προγράμματος για τον χωροταξικό σχεδιασμό, όπως αυτό περιγράφεται στο κεφάλαιο Β' του ν. 2742/1999¹². Επιπλέον, από το τέλος του προηγούμενου έτους δημοσιεύτηκαν σε ΦΕΚ τα Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας¹³ και τη Βιομηχανία¹⁴, ενώ δόθηκε στη δημοσιότητα το σχέδιο ΚΥΑ για τον Τουρισμό¹⁵.

Το Εθνικό Χωροταξικό Πλαίσιο έτυχε έντονης κριτικής από όλους σχεδόν τους κοινωνικούς, επιστημονικούς και τεχνικούς φορείς καθώς και από το σύνολο των περιβαλλοντικών οργανώσεων, τόσο κατά το στάδιο της συζήτησής του στο Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας, όσο και αφού κατατέθηκε στη Βουλή. Η κριτική δέκα περιβαλλοντικών οργανώσεων¹⁶, εστιάζεται σε ζητήματα όπως η συνέχιση της εκτός σχεδίου δόμησης, χωρίς κάποιο συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα κατάργησής της και η άμεση πολεοδόμηση περιοχών ανάλογα με τη ζήτηση ανοίγουν τους ασκούς του Αιόλου για πρακτική κατάργηση κάθε ρύθμισης προστασίας του φυσικού χώρου και κάθε έννοιας «χωρικής τάξης». Το ΕΠΧΣΑΑ έτσι αυτοανααιρείται καθώς συντηρεί καταστάσεις πολεοδομικής αναρχίας, χωρίς να λύνει κρίσιμα ζητήματα όπως η εκτός σχεδίου δόμηση. Το Εθνικό Χωροταξικό Πλαίσιο κινείται σε επίπεδα αοριστίας, καθώς δεν περιλαμβάνει σαφή χρονοδιαγράμματα και μηχανισμούς υλοποίησης, ειδικά σε σημαντικά ζητήματα, όπως η κατεδάφιση των τελεσίδικα αυθαιρέτων και η έστω και σταδιακή κατάργηση της εκτός σχεδίου δόμησης.

Η ΕΕ πάντως αντιμετώπισε το Εθνικό Χωροταξικό ως «ένα έγγραφο πολιτικής χωρίς δεσμευτικό χαρακτήρα», που «δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως βάση θεμελίωσης μελλοντικών αναπτυξιακών προοπτικών». Σε απάντηση του Επίτροπου Περιβάλλοντος σε σχετική ερώτηση Έλληνα ευρωβουλευτή¹⁷ τονίστηκε ότι «παρά τον τίτλο του, το Εθνικό Χωροταξικό Πλαίσιο δεν φαίνεται να διαμορφώνει το πλαίσιο μελλοντικών αδειοδοτήσεων αναπτυξιακών έργων». Δεν πρέπει να εξετάζεται χωριστά από άλλα, ειδικότερα μέσα προγραμματισμού. Τα μέσα αυτά

¹¹ Ν. 6876/4871/2008 «Έγκριση του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης» (ΦΕΚ 128^Α/3.7.2008).

¹² Ν. 2742/1999 «Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις». ΦΕΚ 207^Α/7.10.1999.

¹³ ΚΥΑ 49828/2008 «Έγκριση ειδικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού» (ΦΕΚ2464^Β/3.12.2008).

¹⁴ ΚΥΑ 11508/2009 «Έγκριση ειδικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης για τη βιομηχανία και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού»(ΦΕΚ 151^{ΑΑΠ}/13.4.2009).

¹⁵ Σχέδιο ΚΥΑ «Έγκριση ειδικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης για τον Τουρισμό και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού», Ανακοίνωση Τύπου 29.4.2009, ΥΠΕΧΩΔΕ.

¹⁶ Αρκτούρος, Αρχέλων, Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Καλλιστώ, Δίκτυο Μεσόγειος SOS, Mom-Εταιρεία Μελέτης και Προστασίας της Μεσογειακής Φώκιας, Greenpeace, WWF Ελλάς.

¹⁷ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Απάντηση του Επίτροπου Περιβάλλοντος, κ. Δήμα (26.6.2008), εξ ονόματος της Επιτροπής σε ερώτηση (E2635/08 της 8.5.2008) του ευρωβουλευτή Δ. Παπαδημούλη.

προσδιορίζουν τους στόχους που καθορίζονται στο Εθνικό Χωροταξικό Πλαίσιο και θεσπίζουν εν προκειμένω συγκεκριμένες δράσεις και έργα. Συνεκτιμώντας όλους τους ανωτέρω παράγοντες, η ΕΕ είναι της γνώμης ότι το Εθνικό Χωροταξικό Πλαίσιο, αυτό καθ' αυτό δεν εμπίπτει στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ¹⁸. Για τον ίδιο λόγο, δεν συνιστά σχέδιο κατά την έννοια που ορίζεται στην Οδηγία 92/43/ΕΟΚ».

Στις 5 Δεκεμβρίου δημοσιεύτηκε η ΚΥΑ που εγκρίνει το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ)¹⁹, το οποίο επιδιώκει να θέσει τις βάσεις για τη χωροθέτηση και εγκατάσταση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) στην χώρα. Η έκδοση του εν λόγω χωροταξικού πλαισίου αποτελεί μία ιδιαιτέρως θετική εξέλιξη για την Ελλάδα, καθώς είναι η πρώτη φορά που η χώρα αποκτά ένα χωροταξικό πλαίσιο που σκοπό έχει την ανάπτυξη των ΑΠΕ. Ωστόσο, θεμελιώδη ζητήματα αλλά και πρακτικά προβλήματα εφαρμογής που παραμένουν στο τελικό κείμενο χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής, καθώς μπορούν να αποτελέσουν πλήγμα στην αποτελεσματικότητα και τη λειτουργικότητα του συγκεκριμένου ειδικού χωροταξικού πλαισίου. Τέτοια ζητήματα είναι για παράδειγμα η απουσία θεσμοθετημένων συγκεκριμένων προδιαγραφών για την εκπόνηση των ορνιθολογικών μελετών που προβλέπονται για την χωροθέτηση αιολικών εγκαταστάσεων εντός των Ζωνών Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ), η έλλειψη ρητού ορισμού ότι οι όποιες επεμβάσεις για τα μικρά υδροηλεκτρικά έργα πρέπει να συνάδουν με τις διατάξεις της Οδηγίας πλαίσιο για το νερό (2000/60/ΕΚ και ν.3199/2003), ο ασφυκτικός περιορισμός των δυνατοτήτων διείσδυσης των ΑΠΕ στις νησιωτικές περιοχές και στα μεγάλα αστικά κέντρα, κυρίως την Αττική και η απουσία ευκρινούς σύνδεσης με τα άλλα επιμέρους ειδικά χωροταξικά πλαίσια (βιομηχανίας, τουρισμού, κλπ)²⁰.

Ένα χωροταξικό σχέδιο το οποίο συμβάλλει πραγματικά και ουσιαστικά στην αειφόρο ανάπτυξη της χώρας πρέπει να ενισχύει τις προσπάθειες της χώρας να ανταποκριθεί στις διεθνείς και ευρωπαϊκές υποχρεώσεις της τόσο για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής όσο και για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας. Το εγκεκριμένο Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ) αποτελεί πολύ σημαντική εξέλιξη για την προσπάθεια της χώρας να αναπτύξει τις ΑΠΕ, που αποτελούν βασικό πυλώνα στις δράσεις για την αντιμετώπιση της υπερθέρμανσης του πλανήτη. Παράλληλα όμως θα έπρεπε να θέτει ειδικούς κανόνες για την χωροθέτηση των αιολικών πάρκων σε περιοχές που έχουν ιδιαίτερη σημασία για την ορνιθοπανίδα, ώστε να προληφθούν και να αντιμετωπιστούν οι πιθανές επιπτώσεις από την εγκατάσταση και λειτουργία τους. Ενδεικτική περίπτωση είναι αυτή της Θράκης, μεγάλο τμήμα της οποίας έχει προταθεί ως περιοχή αιολικής προτεραιότητας (ΠΑΠ1), παρόλο που στην ίδια περιοχή έχουν θεσμοθετηθεί δύο Εθνικά Πάρκα με προστατευτέο αντικείμενο την προστασία σπάνιων ειδών ορνιθοπανίδας. Ενδεικτικά στην περιοχή έχουν παρατηρηθεί 36 από τα 38 είδη ημερόβιων αρπακτικών, τρία από τα τέσσερα ευρωπαϊκά είδη γυπών (μαυρόγυπας, ασπροπάρης και όρνιο) εκ των οποίων τα δύο πρώτα είναι παγκοσμίως απειλούμενα. Ωστόσο, σε λιγότερο από το 50% του Εθνικού Πάρκου του Δέλτα Έβρου και από το 20% της έκτασης του Εθνικού Πάρκου Δαδιάς-Λευκίμης-Σουφλίου, αποκλείεται η εγκατάσταση αιολικών πάρκων.

Κατά τη διάρκεια της διαβούλευσης για το ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ το WWF Ελλάς, τονίζοντας τη μοναδικότητα της περιοχής λόγω της ορνιθοπανίδας που φιλοξενεί, επεξεργάστηκε πρόταση με την οποία οριοθετεί περιοχές εντός της ΠΑΠ1, στη Θράκη, και περιφερειακά αυτής που χρήζουν ειδικές προϋποθέσεις για την χωροθέτηση αιολικών πάρκων²¹. Παράλληλα, διατύπωσε ορθές και διεθνώς αναγνωρισμένες πρακτικές χωροθέτησης αιολικών πάρκων και των συνοδών υποδομών

¹⁸ Οδηγία 2001/42/ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων», (ΕΕ L 197/30 της 21.7.2001).

¹⁹ ΚΥΑ 49828 (ΦΕΚ 2464Β/3.12.208) «Εγκριση ειδικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού».

²⁰ Δείτε το κείμενο θέσης του WWF Ελλάς επί του εγκεκριμένου Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας:

<http://politics.wwf.gr/images/stories/political/horotaxia/20090120wwfthesihorotaxape.pdf>

²¹ Δείτε την «Πρόταση για την ορθή χωροθέτηση αιολικών πάρκων στην Θράκη» του WWF Ελλάς στην ιστοσελίδα: http://politics.wwf.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=770&Itemid=372

τους, ώστε να επιτευχθεί χωρική συνέχεια, συνδεσιμότητα και συνοχή επιμέρους ενδιαυπημάτων που είναι σημαντικά για την αναπαραγωγή και επιβίωση των ειδών αυτών. Η παραπάνω πρόταση δεν ενσωματώθηκε στις διατάξεις του ΕΠΧΣΑΑ-ΑΠΕ, παρόλο θα μπορούσε να συμβάλει σημαντικά στη βελτίωση της εφαρμογής του, και να ενισχύσει επί της ουσίας την ενσωμάτωση της βιοποικιλότητας σε μία σημαντική πολιτική της χώρας.

Πρέπει, τέλος, να τονιστεί ότι από μόνο του το ΕΠΧΣΑΑ δεν αρκεί για την ανάπτυξη των ΑΠΕ και την εκπλήρωση των περιβαλλοντικών στόχων που αφορούν στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Η μέγιστη εξάπλωση των ΑΠΕ, προϋποθέτει α) καλύτερα δίκτυα, β) αποθήκευση ενέργειας (υβριδικά, ηλιακά θερμικά), γ) λελογισμένη επέκταση μονάδων παραγωγής ενέργειας που «συνεργάζονται» καλύτερα με τις ΑΠΕ, όπως είναι οι μονάδες φυσικού αερίου, δ) μείωση των αναγκών σε φορτία βάσης, μέσω της εξοικονόμησης ενέργειας, ε) τήρηση των περιβαλλοντικών κανόνων, στ) επίδειξη καλών πρακτικών εκ μέρους των επενδυτών, ζ) σωστός εποπτικός έλεγχος από την Πολιτεία, η) μείωση της γραφειοκρατίας μέσα από την δημιουργία ενός *one-stop-shop* που θα αξιολογεί τις αιτήσεις αδειοδότησης έργων ΑΠΕ, θα λαμβάνει υπόψη τις πρόνοιες του ειδικού χωροταξικού και θα διασφαλίζει την άρτια προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, και τέλος θ) ενημέρωση των πολιτών, ώστε να εξαλειφθεί το σύνδρομο «όχι στην αυλή μου». Η εκπλήρωση αυτών των προϋποθέσεων απαιτεί τη λήψη επιπρόσθετων μέτρων τα οποία προφανώς δεν μπορούν να ενταχθούν στις διατάξεις του ειδικού χωροταξικού, αλλά στο πλαίσιο μίας ευρύτερης περιβαλλοντικής, ενεργειακής και κλιματικής πολιτικής.

Σημειώνεται τέλος ότι τρεις διαφορετικές αιτήσεις ακύρωσης του ΕΠΧΣΑΑ – ΑΠΕ έχουν ήδη κατατεθεί από περιβαλλοντικές οργανώσεις, όπως η Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού και η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία.

Τέλος, εγκρίθηκε από την αρμόδια Επιτροπή Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής για τη Χωροταξία το σχέδιο ΚΥΑ του Ειδικού Χωροταξικού για τον Τουρισμό²² (ΕΠΧΣ για τον τουρισμό) Αν και το Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού καταψήφισε το αρχικό σχέδιο ΚΥΑ και παρά την έντονη κριτική που εκφράστηκε από το σύνολο σχεδόν των σχετικών με το αντικείμενο φορέων, εντούτοις η πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΧΩΔΕ προχώρησε τη διαδικασία έγκρισής του με ελάχιστες αλλαγές.

Το ΕΠΧΣ για τον τουρισμό, όπως εγκρίθηκε από την επιτροπή της Κυβέρνησης, προωθεί τη δόμηση με αυξημένο συντελεστή και μικρότερη από την ισχύουσα αρτιότητα γύρω από ορεινούς οικισμούς και αναιρεί την απαγόρευση δημιουργίας νέων χιονοδρομικών κέντρων, ενώ δίνει κίνητρα για περαιτέρω αύξηση της δόμησης σε τουριστικά κορεσμένες περιοχές. Επιγραμματικά, τα προβλήματα που χαρακτηρίζουν το σχέδιο ΚΥΑ, όπως έχουν διατυπωθεί σε κοινό κείμενο θέσεων 10 περιβαλλοντικών οργανώσεων, είναι τα εξής:

1. Άκριτη χωροθέτηση μεγάλης κλίμακας τουριστικών εγκαταστάσεων σε εκτός σχεδίου περιοχές
2. Αυξάνει, ενώ θα έπρεπε να μειώνει, την εκτός σχεδίου δόμηση
3. Καμία απολύτως ρύθμιση για την ποιότητα των κτιρίων
4. Καμία πρόνοια για ορισμό και σεβασμό προς τη φέρουσα ικανότητα των περιοχών
5. Διατήρηση του σημερινού, απαράδεκτα χαμηλού, ορίου των 50 μ από τον αιγιαλό
6. Αύξηση της χωρητικότητας των τουριστικά ανεπτυγμένων περιοχών
7. Απόδοση υπέρμετρης έμφασης στο κατασκευαστικό σκέλος του τουρισμού, με προτεραιότητα στις «Σύνθετες και ολοκληρωμένες τουριστικές υποδομές μικτής χρήσης».

Τέλος, θεσμοθετήθηκε με ΚΥΑ και το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού για τη Βιομηχανία (ΕΠΧΣ βιομηχανίας)²³. Αν και σαφώς πιο προσεγγισμένη από άλλα σχέδια ΕΠΧΣ, ως κείμενο και ως συστηματική προσέγγιση στο ζήτημα της ανάπτυξης της βιομηχανίας, το συγκεκριμένο ΕΠΧΣ προκαλεί ανησυχίες σχετικά με την πρόβλεψη για χωροθέτηση εξορυκτικών βιομηχανιών,

²² ΥΠΕΧΩΔΕ, 29.4.2009, <http://www.minenv.gr/download/2009/2009-04-29.kya.xorotaksiko.tourismou.doc>

²³ ΚΥΑ 11508/2009 (ΦΕΚ 151^{ΑΑΠ}/13.4.2009) «Έγκριση ειδικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αιφόρου ανάπτυξης για τη βιομηχανία και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού».

μονάδων μεταποίησης προϊόντων εξόρυξης και μονάδων ηλεκτροπαραγωγής από ορυκτά καύσιμα μέσα σε δασικές εκτάσεις και δάση. Αντίστοιχη ανησυχία προκαλείται από την ασάφεια με την οποία αντιμετωπίζεται το ζήτημα της χωροθέτησης βιομηχανικών εγκαταστάσεων σε προστατευόμενες περιοχές Natura 2000, για τις οποίες όμως δεν έχουν θεσπιστεί ειδικές προστατευτικές ρυθμίσεις.

3. Αέρας

3.1. Ατμοσφαιρική ρύπανση

Σημαντική εξέλιξη είναι η δημοσίευση της νέας Οδηγίας-πλαίσιο για την ατμοσφαιρική ρύπανση (2008/50/EK)²⁴ με στόχο την ανάπτυξη κοινής στρατηγικής αντιμετώπισης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η νέα Οδηγία ενοποιεί την Οδηγία πλαίσιο για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα²⁵, τρεις²⁶ από τις τέσσερις θυγατρικές Οδηγίες (εκτός της Οδηγίας που αφορά τα βαρέα μέταλλα και τους πολυαρωματικούς υδρογονάνθρακες²⁷) και μία απόφαση²⁸ του Συμβουλίου. Έχουμε δηλαδή μια νέα ενιαία Οδηγία για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα. Η Οδηγία θεσπίζει πρότυπα και ορίζει επιδιωκόμενα χρονοδιαγράμματα για τη μείωση των συγκεντρώσεων λεπτών σωματιδίων, τα οποία μαζί με τα αδρότερα σωματίδια που είναι γνωστά ως PM₁₀ και αποτελούν ήδη αντικείμενο νομοθετικών ρυθμίσεων, συγκαταλέγονται στους πλέον επικίνδυνους για την ανθρώπινη υγεία ρύπους.

Η νέα αυτή Οδηγία πλαίσιο προέκυψε από την ανάγκη να εφαρμοστεί μια συνολική και συνεκτική πολιτική για όλους τους αέριους ρύπους που κρίνεται ότι επιδρούν βλαπτικά στον άνθρωπο και το περιβάλλον, αντί της αποσπασματικής αντιμετώπισης με επιμέρους Οδηγίες για μερικούς ρύπους που υπήρχε μέχρι τώρα. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να ενσωματώσουν την Οδηγία 2008/50/EK στην εθνική τους νομοθεσία έως τις **10 Ιουνίου 2010**.

Το Νοέμβριο του 2008 η ΕΕ απέστειλε στην Ελλάδα αιτιολογημένη γνώμη καθώς η Ελλάδα δεν έχει καταθέσει τις πληροφορίες/αναφορές που όφειλε στο πλαίσιο της Οδηγίας 2001/81/EK.

4. Κλιματική αλλαγή

4.1. Πρωτόκολλο του Κιότο

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το Δεκέμβριο του 2008, συμφωνήθηκε τελικά το «πακέτο» μέτρων για το κλίμα και την ενέργεια, θέτοντας τους στόχους για το 2020. Το πακέτο προβλέπει μείωση των αερίων του θερμοκηπίου κατά 20% (ή 30% εφόσον επιτευχθεί διεθνής συμφωνία), περιορισμό της ενεργειακής κατανάλωσης κατά 20% μέσω της μεγαλύτερης ενεργειακής απόδοσης και κάλυψη του 20% των ενεργειακών αναγκών μας από ανανεώσιμες πηγές. Οι βασικότερες Οδηγίες που αναμένεται να δημοσιοποιηθούν στην επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αφορούν την προώθηση της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, το νέο σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών και τον επιμερισμό της προσπάθειας μείωσης των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου για τους τομείς που δεν εμπίπτουν στο σύστημα εμπορίας.

Σε εθνικό επίπεδο, τον Νοέμβριο του 2008, με απόφαση της επιτροπής συμμόρφωσης του Ο.Η.Ε.²⁹,

²⁴ Οδηγία 2008/50/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21^{ης} Μαΐου 2008, «για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και καθαρότερο αέρα για την Ευρώπη», (ΕΕ L 152/1 της 11.6.2008).

²⁵ Οδηγία 1996/62/EK «για την εκτίμηση και τη διαχείριση της ποιότητας του αέρα του περιβάλλοντος» (ΕΕ L 296/55 της 21.11.1996)

²⁶ Οδηγία 1999/30/EK «σχετικά με τις οριακές τιμές διοξειδίου του θείου, διοξειδίου του αζώτου και οξειδίων του αζώτου, σωματιδίων και μολύβδου, στον αέρα του περιβάλλοντος» (ΕΕ L 163/41 της 29.6.1999), Οδηγία 2000/69 «για οριακές τιμές βενζολίου και μονοξειδίου του άνθρακα στον αέρα του περιβάλλοντος» (ΕΕ L 313/12 της 13.12.2000), Οδηγία 2002/3 «σχετικά με το όζον στον ατμοσφαιρικό αέρα» (ΕΕ L67/14 της 9.3.2002)

²⁷ Οδηγία 2004/107 «σχετικά με το αρσενικό, το κάδμιο, τον υδράργυρο, το νικέλιο και τους πολυκυκλικούς αρωματικούς υδρογονάνθρακες στον ατμοσφαιρικό αέρα» (ΕΕ L23/3 της 26.1.2005)

²⁸ Απόφαση 1997/101/EK, του Συμβουλίου της 27^{ης} Ιανουαρίου 1997 «για την καθιέρωση διαδικασίας για την αμοιβαία ανταλλαγή πληροφοριών και δεδομένων που προέρχονται από τα δίκτυα και τους μεμονωμένους σταθμούς μέτρησης της ρύπανσης του αέρα του περιβάλλοντος στα κράτη μέλη» (ΕΕ L35/14 της 5.2.1997)

²⁹http://unfccc.int/files/kyoto_protocol/compliance/application/pdf/informal_info_note_by_the_sec_on_the_compliance_procedure_with_respect_to_greece-rev-2.pdf

έληξε η υπόθεση του προσωρινού αποκλεισμού³⁰ της Ελλάδας από τους ευέλικτους μηχανισμούς του Πρωτοκόλλου του Κιότο, καθώς κρίθηκε ότι η Ελλάδα αποκατέστησε την αξιοπιστία του συστήματος καταγραφής εκπομπών.

Σημειώνεται ότι η Ελλάδα διαβίβασε καθυστερημένα τα απαραίτητα στοιχεία για τις εκπομπές της χώρας, την ετήσια έκθεση απογραφής πηγών των αερίων του θερμοκηπίου, καθώς και την έκθεση σχετικά με τον μηχανισμό παρακολούθησης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου όπως είναι υποχρεωμένη βάσει της Απόφασης (ΕΚ) 280/2004. Ως εκ τούτου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κίνησε αρχικά προδικαστική διαδικασία για τρεις διαφορετικές απαιτήσεις της συγκεκριμένης απόφασης, (α) για μη αποστολή έκθεσης σχετικά με τον μηχανισμό παρακολούθησης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (β) για μη αποστολή στοιχείων σχετικά με την κλιματική αλλαγή και (γ) για τις απαιτήσεις σχετικά με την εθνική έκθεση απογραφής πηγών αερίων θερμοκηπίου. Όλες πάντως οι προαναφερόμενες υποθέσεις³¹ που σχετίζονται με την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου του Κιότο έχουν κλείσει. Παραμένει βέβαια το πρόβλημα της πραγματικής μείωσης των εκπομπών και εφαρμογής των εθνικών δεσμεύσεων που απορρέουν από το Πρωτόκολλο του Κιότο, όπως και η έγκαιρη προετοιμασία της χώρας για την μετά-Κιότο περίοδο, δηλαδή την περίοδο μετά το 2012 που εκπνέει η ισχύς του Πρωτοκόλλου.

Τέλος, επίσης το Δεκέμβριο του 2008 εγκρίθηκε το 2^ο Εθνικό Σχέδιο Κατανομής Δικαιωμάτων Εκπομπών για τη περίοδο 2008 – 2012³².

4.2. Εξοικονόμηση ενέργειας

Η ενσωμάτωση στο εθνικό δίκαιο της **Οδηγίας 2004/8/ΕΚ**³³ για την προώθηση της συμπαραγωγής ενέργειας εκκρεμούσε μέχρι πρόσφατα, τρία χρόνια μετά την εκπονή της προθεσμίας ενσωμάτωσης που ήταν τον Φεβρουάριο του 2006. Με την ψήφιση του ν. 3734/2009³⁴, ενσωματώθηκε η Οδηγία αυτή στο εθνικό δίκαιο.

Στις 10 Αυγούστου 2007 παρήλθε άπρακτη και η προθεσμία ενσωμάτωσης της Οδηγίας **2005/32/ΕΚ**³⁵ για τον οικολογικό σχεδιασμό των προϊόντων που καταναλώνουν ενέργεια³⁶. Η ΕΕ απήθυνε αιτιολογημένη γνώμη προς στην Ελληνική Κυβέρνηση (Φεβρουάριος του 2008), ενώ το Φεβρουάριο του 2009 η Επιτροπή ανακοίνωσε την προσφυγή κατά της Ελλάδας στο ΔΕΚ.

Παράλληλα, από τις 17 Μαΐου του 2008, εκκρεμεί η ενσωμάτωση στο εθνικό δίκαιο της **Οδηγίας 2006/32/ΕΚ**³⁷ για την ενεργειακή απόδοση κατά την τελική χρήση και τις ενεργειακές υπηρεσίες. Η ενσωμάτωση της Οδηγίας 2006/32/ΕΚ καθυστερεί αδικαιολόγητα παρά το γεγονός ότι η προετοιμασία (σχέδιο Νόμου «Μέτρα για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κατά την τελική χρήση και ενεργειακές υπηρεσίες») έχει από καιρό ολοκληρωθεί (η δημόσια διαβούλευση επί αυτού έληξε 19 Ιανουαρίου 2009). Ως εκ τούτου η ΕΕ απέστειλε αρχικά προειδοποιητική επιστολή και τον Ιανουάριο του 2009 αιτιολογημένη γνώμη στην Ελλάδα.

Επίσης, βάσει της Οδηγίας 2006/32/ΕΚ, η Ελλάδα έπρεπε να υποβάλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέχρι το τέλος Ιουνίου του 2007 το πρώτο Σχέδιο Δράσης για την Ενεργειακή Απόδοση (Σ.Δ.Ε.Α.).

³⁰ Βλ. WWF Ελλάς, **Δεσμεύσεις χωρίς εφαρμογή: η περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα**, Αθήνα, Ιούνιος 2008, σελ 12

³¹ Οπ. παρ., σελ 12-13.

³² ΚΥΑ 52115/2970/Ε103/2008 (ΦΕΚ 2575Β/19.12.2008)

³³ Οδηγία 2004/8/ΕΚ «για την προώθηση της συμπαραγωγής ενέργειας βάσει της ζήτησης για χρήσιμη θερμότητα στην εσωτερική αγορά ενέργειας και για την τροποποίηση της Οδηγίας 92/42/ΕΟΚ» (ΕΕ L 52/50 της 21.2.2004).

³⁴ Ν. 3734/2009 «Προώθηση της συμπαραγωγής δύο ή περισσότερων χρήσιμων μορφών ενέργειας, ρύθμιση ζητημάτων σχετικών με το Υδροηλεκτρικό Έργο Μεσοχώρας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 8Β/28.1.2009).

³⁵ Οδηγία 2005/32/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 6^{ης} Ιουλίου 2005, «για θέσπιση πλαισίου για τον καθορισμό απαιτήσεων οικολογικού σχεδιασμού όσον αφορά τα προϊόντα που καταναλώνουν ενέργεια και για τροποποίηση της Οδηγίας 92/42/ΕΟΚ του Συμβουλίου και των οδηγιών 96/57/ΕΚ και 2000/55/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου» (ΕΕ L191/29 της 22.7.2005).

³⁶ Υπουργείο Ανάπτυξης, Γραφείο Τύπου: Ανακοίνωση υπογραφής του σχεδίου Π.Δ. «Καθορισμός απαιτήσεων οικολογικού σχεδιασμού για προϊόντα που καταναλώνουν ενέργεια», 16 Φεβρουαρίου 2009.

³⁷ Οδηγία 2006/32/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 5^{ης} Απριλίου 2006 «για την ενεργειακή απόδοση κατά την τελική χρήση και τις ενεργειακές υπηρεσίες και για την κατάργηση της Οδηγίας 93/76/ΕΟΚ» (ΕΕ L 114/64 της 27.4.2006).

Καθώς το σχέδιο αυτό δεν υπεβλήθη μέσα στην καθορισμένη ημερομηνία, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κίνησε προδικαστική διαδικασία. Η εκκρεμής αυτή υπόθεση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκλεισε μετά την υποβολή του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Ενεργειακή Απόδοση.

Η ενσωμάτωση στο εθνικό δίκαιο της **Οδηγίας 2002/91/ΕΚ**³⁸ για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων εκκρεμούσε μέχρι τον Μάιο 2008, δύο και πλέον χρόνια μετά την εκπνοή της προθεσμίας ενσωμάτωσης που ήταν τον Ιανουάριο του 2006. Η καθυστέρηση στην ενσωμάτωση της Οδηγίας είχε ως αποτέλεσμα τον Ιούνιο του 2007 (27.6.2007) την παραπομπή της χώρας στο Δ.Ε.Κ. (Υπόθεση C-342/07) και την καταδίκη της τον Ιανουάριο 2008 (17.1.2008). Τελικά ψηφίστηκε από τη Βουλή στις 14 Μαΐου 2008³⁹ ο ν. 3661/2008 που εναρμόνισε την ελληνική νομοθεσία με την Οδηγία 2002/91/ΕΚ. Με βάση το νόμο αυτό, μέσα σε έξι μήνες θα έπρεπε να εκδοθεί κανονισμός ενεργειακής απόδοσης των κτηρίων (ΚΕΝΑΚ) που θα περιλαμβάνει τις ελάχιστες προϋποθέσεις που θα πρέπει να πληροί κάθε νέο κτίριο για την εξοικονόμηση ενέργειας. Η τήρηση των προϋποθέσεων θα διαπιστώνεται από Σώμα Επιθεωρητών που θα διενεργούν ελέγχους ακόμη και στους λέβητες και τις κλιματιστικές εγκαταστάσεις.

Παρά την ψήφιση του ν. 3661/2008 πριν ένα χρόνο και παρά την καταδίκη της χώρας από το ΔΕΚ, η εφαρμογή του καθυστερεί αδικαιολόγητα (δεν έχει εκδοθεί ακόμα ο ΚΕΝΑΚ), παρά το γεγονός ότι όλα τα επιμέρους τεχνικά θέματα (υπουργικές αποφάσεις και Προεδρικά Διατάγματα) έχουν από καιρό ολοκληρωθεί (η δημόσια διαβούλευση επί αυτών έληξε 31 Δεκεμβρίου 2008). Ήταν φυσικό λοιπόν η ΕΕ να κινήσει και πάλι τη προδικαστική διαδικασία για παράβαση, βάσει του άρθρου 228 της Συνθήκης ΕΚ, αποστέλλοντας στην Ελλάδα προειδοποιητική επιστολή τον Ιούνιο του 2008 και αιτιολογημένη γνώμη τον Φεβρουάριο του 2009.

Ενώ στην χώρα μας δεν έχουμε - έως τώρα - εφαρμόσει καμία από τις προγενέστερες Οδηγίες για την ενεργειακή απόδοση των κτηρίων (Οδηγία 93/76/ΕΟΚ και 2002/91/ΕΚ) η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε ήδη την αναδιατύπωση της Οδηγίας 2002/91/ΕΚ⁴⁰, η οποία εγκρίθηκε σε πρώτη ανάγνωση και από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, θεσπίζοντας πιο φιλόδοξους στόχους για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων.

5. Θόρυβος

Μέχρι τις 30 Ιουνίου του 2007 έπρεπε να καταρτιστούν και να κατατεθούν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή χάρτες θορύβου για συγκεκριμένες αστικές περιοχές άνω των 250.000 κατοίκων, μεγάλους αστικούς και σιδηροδρομικούς άξονες, καθώς και για μεγάλα αεροδρόμια. Για την Ελλάδα, οι περιοχές που θα πρέπει να χαρτογραφηθούν κατά την πρώτη φάση υλοποίησης της 2002/49/ΕΚ⁴¹ είναι οι δήμοι Αθηναίων και Θεσσαλονίκης, η Αττική Οδός, κάποια τμήματα της Εθνικής Οδού Αθηνών - Λαμίας και της ΠΑΘΕ, και τμήμα του σιδηροδρομικού δικτύου που περιέχεται στα όρια του Δήμου Αθηναίων και το αεροδρόμιο «Ελευθέριος Βενιζέλος»⁴². Το γεγονός ότι οι χάρτες, εκτός του Διεθνούς Αεροδρομίου «Ελευθέριος Βενιζέλος», δεν έχουν ακόμα ολοκληρωθεί σημαίνει ότι τα αποτελέσματα των μελετών κοινοποιούνται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή με σημαντική καθυστέρηση.

³⁸ Οδηγία 2002/91/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων» (ΕΕ L1/65 της 4.1.2003).

³⁹ Ν. 3661/2008 (ΦΕΚ 89Α/19.5.2008) «Μέτρα για τη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης των κτιρίων και άλλες διατάξεις»

⁴⁰ Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «για την ενεργειακή απόδοση των κτηρίων» (αναδιατύπωση), COM(2008) 780 τελικό, 13.11.2008.

⁴¹ Οδηγία 2002/49/ΕΚ «σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού θορύβου» (ΕΕ L 189/12 της 18.7.2002) η οποία ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο με την ΚΥΑ 13586/724/2006 (ΦΕΚ 384Β/28.3.2006).

⁴² Μελέτη χαρτογράφησης του Δ.Δ.Α Ελ. Βενιζέλος και σχέδια δράσης σύμφωνα με τις επιταγές της Οδηγίας 2002/49/ΕΚ, Ιούνιος 2008. <http://www.minenv.gr/4/41/g4112.html>

6. Νερό

Η τυπική ενσωμάτωση της Οδηγίας πλαισίου για τα ύδατα είναι πλήρης. Εντούτοις, βήματα εφαρμογής όπως η δημιουργία των δικτύων ελέγχου δεν έχουν επιτευχθεί. Η Ελλάδα καθυστερεί γενικώς στην ουσιαστική εφαρμογή της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ⁴³.

Η επί της ουσίας εφαρμογή της Οδηγίας Πλαίσιο για τα Ύδατα καρκινοβατεί, με αποτέλεσμα όχι απλώς να παρέρχονται άπρακτες η προθεσμίες υλοποίησης συγκεκριμένων μέτρων, αλλά και να χάνονται σημαντικές ευκαιρίες για εκσυγχρονισμό του απηρχαιωμένου εθνικού πλαισίου διαχείρισης του νερού. Έτσι, για παράδειγμα, η λειτουργία της νέας διοικητικής δομής που προβλέπεται από τον ν. 3199/2003, δηλαδή η Κεντρική Υπηρεσία Υδάτων, οι περιφερειακές Διευθύνσεις Υδάτων, η Εθνική Επιτροπή Υδάτων και το Εθνικό Συμβούλιο Υδάτων συστάθηκαν μεν στα τέλη του 2005, αλλά όντας υποστελεχωμένες, υπολειτουργούν. Τέλος, αγνοείται η τύχη του Εθνικού Προγράμματος Διαχείρισης και Προστασίας των Υδατικών Πόρων που ανακοινώθηκε τον Μάρτιο του 2008 από το ΥΠΕΧΩΔΕ και θα δινόταν για διαβούλευση και γνωμοδότηση στο Εθνικό Συμβούλιο Υδάτων. Ειδικότερα, το Εθνικό Συμβούλιο Υδάτων ουδέποτε συγκλήθηκε και ουδέποτε απέστειλε Έκθεση στη Βουλή των Ελλήνων για την κατάσταση των υδάτων στη χώρα μας όπως προβλέπει ο ν. 3199/2003.

Ενώ το σύστημα παρακολούθησης έπρεπε να είναι λειτουργικό από τα τέλη του 2006, (βλ. Π.Δ.51/2007 άρθρο 11, §2), θα ολοκληρωθεί πιθανώς μέχρι τα τέλη του 2009. Ως εκ τούτου, η Ε.Ε. αποφάσισε τον Ιούνιο του 2008 να ξεκινήσει εκ νέου προδικαστική διαδικασία για παραλείψεις της χώρας μας στην εφαρμογή της Οδηγίας επειδή η Ελλάδα απέτυχε να τηρήσει τις υποχρεώσεις της και να θεσπίσει προγράμματα παρακολούθησης της ποιότητας των υδάτων και διατήρησης της οικολογικής ποιότητας των νερών και να ενημερώσει (έως τις αρχές του 2007) την Ε.Ε. για την αποτελεσματικότητα των μέτρων που έλαβε (άρθρα 8 και 12).

Σημαντική εξέλιξη στον τομέα πολιτικής των υδάτων είναι η δημοσίευση της νέας οδηγίας, **Οδηγία 2008/105/ΕΚ**⁴⁴, για την ποιότητα του νερού και την καταπολέμηση της χημικής ρύπανσης των επιφανειακών υδάτων.

Η νέα οδηγία για την προστασία των επιφανειακών υδάτων από τη ρύπανση, όπου προβλέπονται οριακές τιμές για 33 επικίνδυνες ουσίες προτεραιότητας (επανεξετάζονται και άλλες 11), είναι θυγατρική της Οδηγίας Πλαίσιο για το Νερό 2000/60/ΕΚ⁴⁵. Η σημαντικότερη οδηγία της ΕΕ για τη διαχείριση των υδάτινων πόρων, η Οδηγία Πλαίσιο για τα Ύδατα 2000/60/ΕΚ, εισηγείται μια συνολική και οικολογική αντιμετώπιση των υδάτινων πόρων και επομένως καθορίζει στρατηγική κατά της ρύπανσης των υδάτων. Προβλέπει δε, νέα ειδικά μέτρα για τον έλεγχο της ρύπανσης και για τα πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος (ΠΠΠ). Η προτεινόμενη νέα οδηγία εξειδικεύει τις ΠΠΠ σύμφωνα με τις διατάξεις και τους στόχους της «μητρικής» οδηγίας 2000/60/ΕΚ.

Με τη νέα οδηγία αρχικά τροποποιούνται και συνακόλουθα καταργούνται (από τις 22 Δεκεμβρίου 2012), πέντε παλαιότερες οδηγίες, 82/176/ΕΟΚ, 83/513/ΕΟΚ, 84/156/ΕΟΚ, 84/491/ΕΟΚ, 86/280/ΕΟΚ⁴⁶ και τροποποιείται η Οδηγία 2000/60/ΕΚ. Παράλληλα, η νέα οδηγία απλοποιεί το

⁴³ Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23^{ης} Οκτωβρίου 2000, για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων ΕΕ L 327/1 της 22.12.2000, Οδηγία όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση αριθ. 2455/2001/ΕΚ (ΕΕ L 331/1, της 15.12.2001).

⁴⁴ Οδηγία 2008/105/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16^{ης} Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος στον τομέα της πολιτικής των υδάτων καθώς και σχετικά με την τροποποίηση και τη συνακόλουθη κατάργηση των οδηγιών του Συμβουλίου 82/176/ΕΟΚ, 83/513/ΕΟΚ, 84/156/ΕΟΚ, 84/491/ΕΟΚ και 86/280/ΕΟΚ και την τροποποίηση της οδηγίας 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, (ΕΕ L348/84 της 24.12.2008).

⁴⁵ Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23^{ης} Οκτωβρίου 2000, για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων ΕΕ L 327/1 της 22.12.2000, Οδηγία όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση αριθ. 2455/2001/ΕΚ (ΕΕ L 331/1, της 15.12.2001).

⁴⁶ Οι παρακάτω Οδηγίες συγχωνεύονται σε μια ενιαία Οδηγία:

1. Οδηγία 82/176/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 22^{ας} Μαρτίου 1982, περί των οριακών τιμών και των ποιοτικών στόχων για τις απορρίψεις υδραργύρου από τον βιομηχανικό τομέα της ηλεκτρολύσεως των χλωριούχων αλάτων αλκαλίων,

σύστημα υποβολής εκθέσεων σχετικά με τα ύδατα στο πλαίσιο του WISE, του συστήματος πληροφοριών για τα ύδατα στην Ευρώπη.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να ενσωματώσουν την Οδηγία 2008/105/ΕΚ στην εθνική τους νομοθεσία έως τις **13 Ιουλίου 2010**.

Η ΕΕ συνεχίζει να διερευνά καταγγελία σχετικά με την εκτροπή του Αχελώου για παραβίαση της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ και μη συμμόρφωση με την Οδηγία 2001/42/ΕΚ περί Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης, λόγω της ψήφισης του νόμου 3481/2006 που ενέκρινε τους περιβαλλοντικούς όρους των έργων της εκτροπής. Η ΕΕ απέστειλε στην Ελληνική Κυβέρνηση σχετική επιστολή όχλησης στις 14 Μαρτίου 2008. Οι υπηρεσίες της ΕΕ εξετάζουν την απάντηση των ελληνικών αρχών, με σκοπό να εξακριβώσουν κατά πόσον η Ελλάδα έχει συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις της που υπέχει βάσει των παραπάνω οδηγιών.

Ειδικά όσον αφορά την εκτροπή του Αχελώου, έργο του οποίου ο σχεδιασμός ξεκίνησε στα μέσα της δεκαετίας του '80 με κύριο σκοπό την άρδευση της Θεσσαλικής πεδιάδας, ο Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ ανακοίνωσε τον Μάρτιο του 2009 πως εξασφαλίστηκε εθνική χρηματοδότηση ύψους €300 εκ. για την ολοκλήρωση του φράγματος εκτροπής από τη θέση Συκιά Τρικάλων. Αν και το έργο της εκτροπής δεν έχει καταφέρει να ξεπεράσει τον ακυρωτικό έλεγχο του Συμβουλίου της Επικρατείας σε πέντε αιτήσεις ακύρωσης από το 1994 και παρά το γεγονός ότι εκκρεμεί η έκδοση της έκτης αίτησης ακύρωσης, το ΥΠΕΧΩΔΕ εμμένει στην εκτροπή. Υπενθυμίζεται ότι το καλοκαίρι του 2006, με τροπολογία που ο Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ Γιώργος Σουφλιάς κατέθεσε σε νομοσχέδιο για το Κτηματολόγιο⁴⁷ δύο μόλις μέρες πριν από τη συζήτησή του στην Ολομέλεια της Βουλής, εγκρίθηκαν από τη Βουλή τα έργα εκτροπής του Αχελώου. Πρόκειται για ξεκάθαρη παράκαμψη και περιφρόνηση όχι μόνο της ισχύουσας περιβαλλοντικής νομοθεσίας, αλλά και της Δικαιοσύνης, καθώς τροπολογία αυτή πέτυχε τη νομιμοποίηση ενός έργου που έχει πολλάκις κηρυχθεί παράνομο από τα δικαστήρια της χώρας.

Παράλληλα, καθυστερεί τραγικά η εφαρμογή των συγχρηματοδοτούμενων από το Ταμείο Συνοχής μέτρων αποκατάστασης της Λίμνης Κορώνειας. Η απορρόφηση του εγκεκριμένου ποσού των €25 εκ. του Ταμείου Συνοχής για την αποκατάσταση της Λίμνης Κορώνειας είναι ελάχιστη μέχρι στιγμής, παρά την παράταση εφαρμογής του σχεδίου αποκατάστασης. Παρά τη μακρόχρονη και συνεχιζόμενη μείωση των υδατικών αποθεμάτων της Λίμνης Κορώνειας, δεν λήφθηκαν εγκαίρως τα απαραίτητα μέτρα για την αποτροπή της περιβαλλοντικής της υποβάθμισης.

Οι ανθρωπογενείς δραστηριότητες (κακή διαχείριση του αρδευτικού νερού) στη λεκάνη απορροής καθώς και οι περίοδοι υψηλών θερμοκρασιών και παρατεταμένης ανομβρίας κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες, τις τελευταίες δεκαετίες είχαν ως αποτέλεσμα την υποβάθμιση της λίμνης Κορώνειας. Ως κυριότεροι παράγοντες υποβάθμισης αναγνωρίστηκαν οι αντλήσεις νερού, αρχικά από τη λίμνη και μετέπειτα από τον φρεάτιο υδροφόρα, καθώς και η ρύπανση από σημειακές (αστικά λύματα, βιομηχανία) και μη σημειακές πηγές (γεωργία). Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το 1986 ο όγκος του νερού της λίμνης ήταν 130Mm³ και το μέγιστο βάθος της 4 μέτρα. Μία δεκαετία αργότερα, το 1996, ο όγκος του νερού της λίμνης ήταν 20Mm³ και το μέγιστο βάθος της ήταν μικρότερο από 0,5 μέτρα. Η ιχθυοπανίδα έχει εξαφανιστεί από τη λίμνη αν και προς το παρόν, λόγω των υψηλών φετινών βροχοπτώσεων, διατηρεί σημαντικό όγκο νερού.

-
2. Οδηγία 83/513/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 26^{ης} Σεπτεμβρίου 1983, για τις οριακές τιμές και τους ποιοτικούς στόχους για τις απορρίψεις καδμίου,
  3. Οδηγία 84/156/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 8^{ης} Μαρτίου 1984, για τις οριακές τιμές και τους ποιοτικούς στόχους όσον αφορά τις απορρίψεις υδραργύρου σε τομείς άλλους εκτός του τομέα της ηλεκτρολύσεως των χλωριούχων αλάτων των αλκαλίων,
  4. Οδηγία 84/491/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 9^{ης} Οκτωβρίου 1984, σχετικά με τις οριακές τιμές και τους ποιοτικούς στόχους για τις απορρίψεις εξαχλωροκυκλοξενίου,
  5. Οδηγία 86/280/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 12^{ης} Ιουνίου 1986, σχετικά με τις οριακές τιμές και τους ποιοτικούς στόχους για τις απορρίψεις ορισμένων επικίνδυνων ουσιών που υπάγονται στον κατάλογο Ι του παραρτήματος της οδηγίας 76/464/ΕΟΚ.

⁴⁷ Νόμος 3481/2006 ΦΕΚ Α'162/02.08.2006 «Τροποποιήσεις στη νομοθεσία για το Εθνικό Κτηματολόγιο, την ανάθεση και εκτέλεση συμβάσεων έργων και μελετών και άλλες διατάξεις».

6.1. Προστασία υπόγειων υδάτων

Η ρύπανση του Ασωπού ποταμού (και των υπόγειων υδροφορέων της ευρύτερης περιοχής) με εξασθενές χρώμιο από βιομηχανικά απόβλητα είναι ίσως η πιο χαρακτηριστική περίπτωση περιβαλλοντικής υποβάθμισης που επιφέρει η αποσπασματικότητα του περιβαλλοντικού αντικειμένου σε διάφορα υπουργεία και υπηρεσίες και η έλλειψη γενικότερης διοικητικής οργάνωσης και επάρκειας σε προσωπικό και πόρους.

Η περίπτωση του Ασωπού αποτελεί υποδειγματική περίπτωση κρατικής αυθαιρεσίας. Η ίδια η Πολιτεία αρχικά με το ΠΔ της 7.3.1969 χαρακτήρισε τμήμα του Ασωπού από τις πηγές του ως το αντλιοστάσιο του Αγ. Θωμά ως αποδέκτη βιομηχανικών αποβλήτων. Το 1979 με διανομαρχιακή απόφαση των Νομαρχιών Α. Αττικής, Βοιωτίας, Εύβοιας και Φθιώτιδας καθορίζονται οι προδιαγραφές των επεξεργασμένων λυμάτων που θα απορρίπτονται στον Ασωπό (ξεπερασμένες πια σήμερα και σε αντίθεση με τους ισχύοντες νεότερους νόμους), χωρίς όμως να δημιουργείται ελεγκτικός μηχανισμός. Το σύνολο του ποταμού χαρακτηρίστηκε τότε ως αγωγός βιομηχανικών λυμάτων των προαναφερόμενων Νομαρχιών, νομιμοποιώντας έτσι το σημερινό περιβαλλοντικό έγκλημα.

Η ΕΕ έχει ξεκινήσει έρευνα για τη ρύπανση του Ασωπού ποταμού με βιομηχανικά απόβλητα, με σκοπό να διαπιστωθεί εάν η Ελλάδα έχει συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από την κοινοτική νομοθεσία για το περιβάλλον. Οι πιθανές παραβάσεις αφορούν την Οδηγία 2006/11/ΕΚ για τη ρύπανση που προκαλείται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες που εκχέονται στο υδάτινο περιβάλλον⁴⁸, Οδηγία 80/68/ΕΟΚ περί προστασίας των υπογείων υδάτων⁴⁹, Οδηγία 91/689/ΕΟΚ για τα επικίνδυνα απόβλητα⁵⁰ και Οδηγία 98/83/ΕΚ για το πόσιμο νερό⁵¹.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει επίσης κινήσει κατά της Ελλάδας οριζόντια διαδικασία επί παραβάσει ενώπιον του ΔΕΚ (υπόθεση C-286/08, 30.6.2008) για τα τοξικά και επικίνδυνα απόβλητα.

Απόφαση ΣτΕ 1543/2008 (Ολομ.)

Οσάκις τίθεται ζήτημα εκδόσεως διοικητικής πράξεως, με την οποία προβλέπεται η απόρριψη βιομηχανικών αποβλήτων σε ποταμό, η Διοίκηση δεν υποχρεούται να αποδέχεται, άνευ ετέρου, λόγω του καθορισμού του ποταμού ως δυνητικού αποδέκτη, την απόρριψη αυτή, αλλά υποχρεούται να εξετάζει, προηγουμένως, κατά περίπτωση, αν η απόρριψη αυτή είναι, εν όψει του όγκου και του βαθμού καθαρισμού των προς απόρριψη αποβλήτων, δυνατή χωρίς περαιτέρω επιβάρυνση του ποτάμιου οικοσυστήματος, εφόσον δε από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτει ότι το ποτάμιο οικοσύστημα έχει ήδη σοβαρώς επιβαρυνθεί, τότε η απορρέουσα από το άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της υποχρεώσεως αποκαταστάσεως των ουσιωδώς βλαβέντων σημαντικών οικοσυστημάτων επιβάλλει να προηγηθεί η απορρύπανσή του, μόνον δε μετά ταύτα να εξετασθεί η δυνατότητα εκ νέου απορρίψεως λυμάτων και αποβλήτων.

Ενδιαφέρον για το θέμα του Ασωπού παρουσιάζει πρόσφατη νομολογία του ΣτΕ, που αμφισβητεί την ως σήμερα λειτουργία του Ασωπού ποταμού ως «αποδέκτη αποβλήτων». Η απόφαση (βλ. πλαίσιο) αναφέρει, ότι σύμφωνα με το άρθρο 24 του Συντάγματος για την προστασία του περιβάλλοντος, τα αρμόδια υπουργεία πριν εκδώσουν την απόφασή τους για την απόρριψη των αποβλήτων στον Ασωπό, είχαν την υποχρέωση να εξετάζουν αν θα επιβαρυνθεί περαιτέρω το οικοσύστημα του Ασωπού.

⁴⁸ Οδηγία 2006/11/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 15^{ης} Φεβρουαρίου 2006 για τη ρύπανση που προκαλείται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες που εκχέονται στο υδάτινο περιβάλλον της Κοινότητας - κωδικοποιημένη έκδοση (ΕΕ L64/52 της 4.3.2006)

⁴⁹ Οδηγία 80/68/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 17^{ης} Δεκεμβρίου 1979 περί προστασίας των υπογείων υδάτων από τη ρύπανση που προέρχεται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες (ΕΕ L 20/43 της 26.1.1980)

⁵⁰ Οδηγία 91/689/ΕΟΚ Οδηγία 91/689/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 12^{ης} Δεκεμβρίου 1991 για τα επικίνδυνα απόβλητα (ΕΕ L 377/20 της 31.12.1991)

⁵¹ Οδηγία 98/83/ΕΚ του Συμβουλίου της 3^{ης} Νοεμβρίου 1998 σχετικά με τη ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης (ΕΕ L 330/32 της 5.12.1998)

6.2. Θαλάσσιο περιβάλλον

Ο Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1967/2006 για τη βιώσιμη εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων στη Μεσόγειο, δυστυχώς εφαρμόζεται πλημμελέστατα από την Ελλάδα. Το ελληνικό κράτος έχει αγνοήσει πλήρως ή απλά έχει προσπαθήσει να παρεκκλίνει από τις πιο σημαντικές διατάξεις του Κανονισμού. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι:

- ουδέποτε πρότεινε προστατευόμενες περιοχές αλιείας σε εθνικά ή διεθνή ύδατα (προθεσμία υποβολής 31 Δεκεμβρίου 2007)
- έχει παρεκκλίνει παράτυπα σχετικά με την ελάχιστη απόσταση μηχανότρατας από την ακτή εφαρμόζοντας το 1ν.μ. αντί για 1,5ν.μ., γεγονός που επιβεβαίωσε ο Επίτροπος Αλιείας J. Borg στην απάντηση του E2281/2008 σε σχετικές ερωτήσεις Ελλήνων ευρωβουλευτών.
- υπέβαλε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαχειριστικό σχέδιο για την αλιεία με κυκλωτικά δίχτυα (γριγρι), με το οποίο προσπάθησε να παρεκκλίνει από τις διατάξεις για το ελάχιστο βάθος και το ύψος του δίχτυου, το οποίο όμως απορρίφθηκε αρχικά ελλείψει των βασικών πληροφοριών για τις επιπτώσεις του (όπως τα λιβάδια Ποσειδωνίας κ.α.) και ανακριβειών στην αγγλική μετάφραση. Η ΕΕ ζήτησε την επανυποβολή του.
- επιτρέπει στη βιντζότρατα να αλιεύει ανεξέλεγκτα πάνω σε λιβάδια Ποσειδωνίας, καταστρέφοντάς τα και αλιεύοντας υπομεγέθη ψάρια.
- δεν έχει κάνει καμία κίνηση προς την καταγραφή και προστασία θαλάσσιων ενδιαιτημάτων και ειδών όπως τα λιβάδια Ποσειδωνίας και οι ασβεστοφυκικοί βυθοί. Οι περιοχές που μένουν έξω από την απαγόρευση συρόμενων και κυκλωτικών εργαλείων της Απόφασης 167378/07 - ΦΕΚ 241/Δ/2007, καλύπτουν σαφώς περισσότερο από το 1/10 της έκτασης των υποθαλάσσιων λιβαδιών που υπάρχουν στα χωρικά ύδατα της Ελλάδας.

Η Οδηγία 2005/35/ΕΚ «σχετικά με τη ρύπανση από τα πλοία και τη θέσπιση κυρώσεων για παραβάσεις»⁵² με την οποία θεσπίζονται ποινικές κυρώσεις για τη ρύπανση της θάλασσας από πλοία, είχε προκαλέσει έντονες αντιδράσεις από τις ναυτιλιακές και εφοπλιστικές ενώσεις. Στις διάφορες νομικές ενστάσεις που εκφράστηκαν, το Δ.Ε.Κ. αποφάνθηκε στις 3 Ιουνίου 2008 ότι κανένα από τα στοιχεία που τέθηκαν υπόψη του δεν αμφισβητούν το κύρος της Οδηγίας 2005/35/ΕΚ⁵³.

Η Ελλάδα πάντως δεν έχει ακόμα εντάξει στο εθνικό της δίκαιο τη συγκεκριμένη Οδηγία. Η προθεσμία ενσωμάτωσης έληξε την **1η Απριλίου 2007**. Η ΕΕ αποφάσισε να κινήσει κατά της χώρας μας διαδικασία παράβασης, καθώς μέχρι την 1 Αυγούστου 2007 δεν είχε κοινοποιηθεί στην Επιτροπή «κανένα εθνικό μέτρο ενσωμάτωσης της Οδηγίας 2005/35/ΕΚ στο ελληνικό δίκαιο», με αποτέλεσμα η ΕΕ, τον Αύγουστο 2007, να αποστείλει στην Ελλάδα προειδοποιητική επιστολή.

6.3. Ύδατα κολύμβησης

Η ενσωμάτωση της Οδηγίας 2006/7/ΕΚ, σχετικά με τη διαχείριση της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης εκκρεμούσε μέχρι πρόσφατα, σχεδόν ένα χρόνο μετά την εκπνοή της προθεσμίας ενσωμάτωσης, που είχε λήξει στις 24 Μαρτίου του 2008. Η ενσωμάτωσή της στο εθνικό δίκαιο πραγματοποιήθηκε με την ΚΥΑ 8600/416/Ε103 «Ποιότητα και μέτρα διαχείρισης των υδάτων κολύμβησης, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2006/7/ΕΚ "σχετικά με την διαχείριση

⁵² Οδηγία 2005/35/ΕΚ σχετικά με τη ρύπανση από τα πλοία και τη θέσπιση κυρώσεων για παραβάσεις (ΕΕ L255/11 της 30.9.2005)

⁵³ Υπόθεση C-308/06: Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 3ης Ιουνίου 2008 [αίτηση του High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court) (Ηνωμένο Βασίλειο) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως] — The Queen, The International Association of Independent Tanker (Intertanko), The International Association of Dry Cargo Shipowners (Intercargo), The Greek Shipping Co-operation Committee, Lloyd's Register, The International Salvage Union κατά Secretary of State for Transport (Θαλάσσιες μεταφορές — Ρύπανση προκαλούμενη από πλοία — Οδηγία 2005/35/ΕΚ — Κύρος — Σύμβαση του Montego Bay — Σύμβαση Marpol 73/78 — Έννομα αποτελέσματα — Δυνατότητα επικλήσεως — Βαρεία αμέλεια — Αρχή της ασφαλείας δικαίου) Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 183 της 19.07.2008 σελ. 0002 - 0003

της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης και την κατάργηση της Οδηγίας 76/160/ΕΟΚ»⁵⁴. Με την έκδοση της ΚΥΑ 8600/416/Ε103, είναι βέβαιο ότι η εκκρεμής αυτή υπόθεση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα κλείσει.

7. Απόβλητα

7.1. Στερεά απόβλητα

Η Ελλάδα διαθέτει λόγω της ενσωμάτωσης στο εθνικό δίκαιο της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας, ένα σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο για τη διαχείριση των απορριμμάτων.

Η συνεχιζόμενη όμως λειτουργία των παράνομων και ανεξέλεγκτων χωματερών (ΧΑΔΑ) στη χώρα μας –ανοιχτές κοινωνικές και περιβαλλοντικές πληγές– κινητοποίησε τα αρμόδια όργανα της ΕΕ, παρότι η Ελληνική κυβέρνηση εκτιμούσε ότι η επερχόμενη καταδίκη για μη συμμόρφωση με προηγούμενη απόφαση του ΔΕΚ θα αφορούσε μόνον επτά (7) παράνομες χωματερές⁵⁵. Υπενθυμίζεται ότι με την εκπνοή του 2008, η χώρα μας θα έπρεπε να έχει κλείσει και αποκαταστήσει **όλους** (περίπου 3.000) τους Χ.Α.Δ.Α. (Απόφαση Δ.Ε.Κ. της 6.10.2005, υπόθεση C-502/03). Η λειτουργία όλων αυτών των ΧΑΔΑ είναι παράνομη βάσει της κοινοτικής Οδηγίας 75/442/ΕΟΚ⁵⁶ και έπρεπε να έχει παύσει από το 1999, βάσει της κοινοτικής Οδηγίας 1999/31/ΕΚ⁵⁷.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στη σχετική προειδοποιητική επιστολή της 14ης Απριλίου, καθιστά στη χώρα μας σαφές την πρόθεση της για πλήρη εφαρμογή της απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου⁵⁸. Δηλαδή, να επιβληθούν στη χώρα μας πρόστιμα όχι για τις επτά χωματερές αλλά για τους περισσότερους από 400 ενεργούς ΧΑΔΑ (Χώροι Ανεξέλεγκτης Διαχείρισης Απορριμμάτων). Ταυτόχρονα η ΕΕ αμφισβητεί τους αριθμούς που κατά καιρούς δημοσιοποιούνται από την Ελληνική Κυβέρνηση για τον αριθμό των εν λειτουργία χωματερών, των ανενεργών καθώς και αυτών που έχουν αποκατασταθεί. Οι 400 και πλέον ανεξέλεγκτες χωματερές, που βρίσκονται ακόμα σε λειτουργία θα κοστίζουν €34.000 η κάθε μία για κάθε ημέρα λειτουργίας τους, και είναι αυτές που δεν έκλεισαν και αποκαταστάθηκαν με την εκπνοή του 2008, όταν δηλαδή εξαντλήθηκαν και οι τελευταίες παρατάσεις της Ε.Ε.

Η Επιτροπή απηύθυνε επίσης στην Ελλάδα, στις 27 Νοεμβρίου 2008, τελική γραπτή προειδοποίηση (αιτιολογημένη γνώμη) σχετικά με την ακατάλληλη λειτουργία του ΧΥΤΑ στη Φυλή της Δυτικής Αττικής, ο οποίος αποτελεί κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον. Λόγω των ελλείψεων του, οι αρμόδια για την αδειοδότηση αρχή (Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δ. Αττικής) αρνήθηκε να χορηγήσει στον ΧΥΤΑ την απαιτούμενη άδεια, οι εθνικές αρχές όμως εξακολουθούν να ανέχονται τη λειτουργία της.

Οι επιθεωρήσεις που διενεργήθηκαν από τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δ. Αττικής, από τον Οκτώβριο του 2007 έως και τον Ιούλιο του 2008, αποκάλυψαν αρκετά αναμφισβήτητα λειτουργικά προβλήματα. Πρόκειται για απόβλητα τα οποία δεν καλύπτονται κατάλληλα στον χώρο υγειονομικής ταφής, την έλλειψη ασφάλειας στον χώρο - γεγονός που επιτρέπει την πρόσβαση σε ανθρώπους και ζώα, την απουσία δικτύου συλλογής ομβρίων υδάτων και τον κίνδυνο πυρκαγιών και ολισθήσεων των αποβλήτων στον χώρο υγειονομικής ταφής.

Η κατάσταση αυτή παραβιάζει πολλές διατάξεις της Οδηγίας του 1999 περί υγειονομικής ταφής των αποβλήτων⁵⁹, η οποία θεσπίζει απαιτήσεις για την ασφαλή λειτουργία των χώρων υγειονομικής

⁵⁴ ΚΥΑ 8600/416/Ε103/2009 (ΦΕΚ 356Β/26.02.2009) «Ποιότητα και μέτρα διαχείρισης των υδάτων κολύμβησης, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2006/7/ΕΚ "σχετικά με την διαχείριση της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης και την κατάργηση της Οδηγίας 76/160/ΕΟΚ»

⁵⁵ Επτά είναι, κατά την Ελληνική κυβέρνηση, οι εναπομείναντες ενεργοί ΧΑΔΑ από τους 1125 (1102 τελικά), που η Ελληνική Κυβέρνηση αναγνώρισε κατά την διαδικασία της προσφυγής στο ΔΕΚ τον Φεβρουάριο του 2004, ότι λειτουργούσαν ακόμα στη χώρα.

⁵⁶ Οδηγία 75/442/ΕΟΚ περί των στερών αποβλήτων (ΕΕ L194/39 της 25.7.1975).

⁵⁷ Οδηγία 1999/31/ΕΟΚ περί υγειονομικής ταφής αποβλήτων (ΕΕ L182/1 της 16.7.1999).

⁵⁸ Υπόθεση C-502/03: Λειτουργία 1125 (1102) παράνομων και μη ελεγχόμενων χώρων ταφής αποβλήτων – Οδηγία 75/442/ΕΟΚ (όπως τροποποιήθηκε με την Οδηγία 91/156/ΕΟΚ) – Άρθρα 4, 8 και 9.

⁵⁹ Οδηγία 1999/31/ΕΟΚ περί υγειονομικής ταφής αποβλήτων (ΕΕ L182/1 της 16.7.1999).

ταφής, καθώς και της Οδηγίας-πλαίσιου περί αποβλήτων⁶⁰, η οποία θεσπίζει τους βασικούς κανόνες και τις κατευθυντήριες αρχές για την διαχείριση των αποβλήτων σε ολόκληρη την ΕΕ.

Υπενθυμίζουμε ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με απόφαση της έχει αναστείλει προσωρινά τη χρηματοδότηση για την κατασκευή των ΧΥΤΑ Κερατέας, Φυλής και Γραμματικού (Αττική), που χρηματοδοτούνται από το Ταμείο Συνοχής. Οι αιτίες είναι η αδικαιολόγητη καθυστέρηση στην ολοκλήρωση τους καθώς και η συνεχιζόμενη παραβίαση της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας (για παράδειγμα την προεπεξεργασία των απορριμμάτων σύμφωνα με την Οδηγία 1999/31/ΕΚ). Συγκεκριμένα η Επίτροπος Περιφερειακής Πολιτικής ανέφερε ότι «η κάλυψη συγκεκριμένων όρων που προβλέπονται από τις αποφάσεις και συνδέονται με τις ενδιάμεσες πληρωμές δεν θεωρείται ούτε και αυτή ικανοποιητική και στις τρεις περιπτώσεις» και καταλήγει ότι «για αυτόν το λόγο, αναστάλησαν προσωρινά οι πληρωμές για τα τρία έργα, προκειμένου η Επιτροπή να μπορέσει να αξιολογήσει εάν η πρόοδος που έχει επιτευχθεί ως προς τα εν λόγω τρία έργα επαρκεί για την επανέναρξη των πληρωμών.

Δημοσιεύθηκε τελικά σε ΦΕΚ το Προεδρικό Διάταγμα (ΠΔ) για την οργάνωση και λειτουργία του Εθνικού Οργανισμού Εναλλακτικής Διαχείρισης Συσκευασιών και Άλλων Προϊόντων (ΕΟΕΔΣΑΠ)⁶¹, η οποία εκκρεμούσε από το 2001 κατ' εφαρμογή του ν. 2939/2001⁶². Μέχρι σήμερα δεν έχει δημιουργηθεί ο συγκεκριμένος Οργανισμός. Η ασυνέπεια αυτή δημιουργεί προβλήματα στην εναλλακτική διαχείριση ειδικών κατηγοριών στερεών αποβλήτων. Το ΣτΕ χαρακτηρίζει ως μη νόμιμα τα σχέδια ΠΔ για προγράμματα εναλλακτικής διαχείρισης αποβλήτων, όπως για παράδειγμα το σχέδιο ΠΔ που προβλέπει μέτρα και όρους αλλά και το πρόγραμμα εναλλακτικής διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από εκσκαφές, κατασκευές και κατεδαφίσεις⁶³, γιατί δεν προηγήθηκε -όπως προβλέπει ο νόμος- η απαραίτητη εισήγηση του ΕΟΕΔΣΑΠ, που φυσικά δεν υπήρχε.

Σε μια θετική εξέλιξη, η ΕΕ παραιτήθηκε τελικά από την προσφυγή στο ΔΕΚ (C-112/06), που αφορούσε τις χωματερές στις θέσεις Κουρουπητός και Μεσομούρι στη Κρήτη, καθώς κρίθηκε ότι η λειτουργία του νέου ΧΥΤΑ πληροί τις προϋποθέσεις που τίθενται από τη σχετική κοινοτική νομοθεσία.

Η ΕΕ όμως έχει εκκινήσει κατά της Ελλάδας τη προδικαστική διαδικασία (προειδοποιητική επιστολή, 29.1.2009) σε σχέση με τον Κανονισμό 259/1993/ΕΟΚ⁶⁴ (άρθρο 41(1) και 41(2)) για τη μη αποστολή ετήσιας έκθεσης σχετικά με τη μεταφορά των αποβλήτων εντός, προς και από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Την **1η Μαΐου 2008** εξέπνευσε η προθεσμία ενσωμάτωσης της Οδηγίας 2006/21/ΕΚ⁶⁵, σχετικά με τη διαχείριση των αποβλήτων της εξορυκτικής βιομηχανίας, χωρίς η Ελλάδα να την έχει ενσωματώσει. Η ΕΕ έχει διατυπώσει, στις 27 Νοεμβρίου 2008, αιτιολογημένη γνώμη προς στην Ελλάδα για τη μη μεταφορά της Οδηγίας στο εθνικό της δίκαιο.

---

⁶⁰ Οδηγία 2006/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 5ης Απριλίου 2006 «περί των στερεών αποβλήτων» (ΕΕ L114/9 της 27.4.2006)

⁶¹ ΠΔ 99/2008 (ΦΕΚ 154Α/31.7.2008) «Συγκρότηση, διάρθρωση και λειτουργία του “Εθνικού Οργανισμού Εναλλακτικής Διαχείρισης Συσκευασιών και Άλλων Προϊόντων” (Ε.Ο.Ε.Δ.Σ.Α.Π.) και Κανονισμός Οικονομικής Διαχείρισης και Προμηθειών του Οργανισμού».

⁶² Ν. 2939/2001 (ΦΕΚ 179Α/6.8.2001) «Συσκευασίες και εναλλακτική διαχείριση των συσκευασιών και άλλων προϊόντων, Ίδρυση Εθνικού Οργανισμού Εναλλακτικής Διαχείρισης Συσκευασιών και άλλων Προϊόντων (ΕΟΕΔΣΑΠ) και άλλες διατάξεις».

⁶³ Ε' Τμήμα ΣτΕ, Γνωμοδότηση 75/2008 της 16.5.2008.

⁶⁴ Κανονισμός (ΕΟΚ) 259/1993 του Συμβουλίου της 1ης Φεβρουαρίου 1993, «για την επιτήρηση και τον έλεγχο των μεταφορών αποβλήτων εντός, προς και από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα», ΕΕ L30/1 της 6.2.1993.

⁶⁵ Οδηγία 2006/21/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2006, σχετικά με τη διαχείριση των αποβλήτων της εξορυκτικής βιομηχανίας και την τροποποίηση της Οδηγίας 2004/35/ΕΚ (ΕΕ L102/15 της 11.4.2006)

Σημειώνουμε ότι δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις 22 Νοεμβρίου 2008, η νέα Οδηγία πλαίσιο για τα απόβλητα⁶⁶, Οδηγία 2008/98/ΕΚ, που αποτελεί τον κεντρικό πυλώνα της κοινοτικής πολιτικής διαχείρισης των αποβλήτων. Συνοπτικά, η Οδηγία:

- ☞ Διευκρινίζει αρκετούς σημαντικούς όρους, όπως την ανακύκλωση, την ανάκτηση και τα ίδια τα απόβλητα. Ειδικότερα, κάνει διαχωρισμό μεταξύ αποβλήτων και παραπροϊόντων και ορίζει πότε τα απόβλητα έχουν ανακτηθεί αρκετά – μέσω ανακύκλωσης ή άλλης επεξεργασίας – ώστε να παύουν να θεωρούνται απόβλητα.
- ☞ Απλουστεύει την κοινοτική νομοθεσία περί αποβλήτων, αντικαθιστώντας τρεις υφιστάμενες Οδηγίες: τη σημερινή Οδηγία πλαίσιο για τα απόβλητα⁶⁷, την Οδηγία για τα επικίνδυνα απόβλητα⁶⁸ και την Οδηγία για τα χρησιμοποιημένα ορυκτέλαια⁶⁹.
- ☞ Ορίζει νέους στόχους ανακύκλωσης προς επίτευξη εκ μέρους των κρατών μελών μέχρι το 2020, συμπεριλαμβανομένου ποσοστού ανακύκλωσης 50% για τα οικιακά και παρόμοια απόβλητα και 70% για τα απόβλητα κατασκευών και κατεδαφίσεων. Η ενεργειακή αξιοποίηση, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, θα θεωρείται ανάκτηση.
- ☞ Ενισχύει τις διατάξεις σχετικά με την πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων μέσω της επιβολής, στα κράτη μέλη, υποχρέωσης να αναπτύξουν εθνικά προγράμματα πρόληψης αποβλήτων και δέσμευσης, εκ μέρους της Επιτροπής, να υποβάλει έκθεση σχετικά με την πρόληψη και να ορίσει στόχους πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων.
- ☞ Καθιερώνει μια σαφή, «ιεράρχηση» επιλογών διαχείρισης αποβλήτων σε πέντε επίπεδα, σύμφωνα με την οποία η πρόληψη αποτελεί την προτιμώμενη επιλογή, ακολουθούμενη από την επαναχρησιμοποίηση, την ανακύκλωση, άλλες μορφές ανάκτησης (π.χ. ανάκτηση ενέργειας) και την ασφαλή διάθεση ως λύση έσχατης ανάγκης.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να ενσωματώσουν την Οδηγία 2008/98/ΕΚ στην εθνική τους νομοθεσία έως τις **12 Δεκεμβρίου 2010**.

7.2. Αστικά λύματα

Βάσει της κοινοτικής Οδηγίας για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων⁷⁰, οι οικισμοί (κωμοπόλεις και πόλεις) άνω των 15.000 κατοίκων υποχρεούνται να διαθέτουν δίκτυα αποχέτευσης για τη συλλογή των λυμάτων τους και για τη δευτεροβάθμια (δηλαδή βιολογική) επεξεργασία αυτών με σκοπό την απομάκρυνση των ρύπων πριν την απόρριψή τους στη θάλασσα ή σε γλυκά νερά. Η προθεσμία για τη θέση σε λειτουργία της υποδομής αυτής έληξε στις **31 Δεκεμβρίου 2000**.

Στην προσφυγή που άσκησε η Επιτροπή⁷¹, το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) αποφάνθηκε τον Οκτώβριο του 2007 ότι η Ελλάδα παραβίασε την Οδηγία, διότι 23 οικισμοί σε ολόκληρη τη χώρα δεν διέθεταν τα αναγκαία δίκτυα αποχέτευσης και επεξεργασίας.

Μετά την απόφαση του Δικαστηρίου, ένδεκα από τους εν λόγω οικισμούς συμμορφώθηκαν, αλλά δώδεκα ακόμη εξακολουθούν να μην συμμορφώνονται με τους κανόνες. Σε πέντε οικισμούς της Ανατολικής Αττικής (Μαρκόπουλο, Αρτέμιδα, Ραφήνα, Κορωπί και Νέα Μάκρη) τα έργα κατασκευής, τα οποία συγχρηματοδοτούνται από τον κοινοτικό προϋπολογισμό, δεν αναμένεται να ολοκληρωθούν πριν από το 2013. Η Επιτροπή θεωρεί το χρονικό αυτό διάστημα υπερβολικό. Σε άλλους έξι οικισμούς – Μάλλια, Λιτόχωρο, Έδεσσα, Χρυσούπολη, Λευκίμμη και Μέγαρο – τα έργα κατασκευής βρίσκονται ακόμη υπό εξέλιξη. Στην Τρίπολη η υποδομή ολοκληρώθηκε, αλλά προς το παρόν δεν διατίθενται αποτελέσματα δειγματοληψίας που να καταδεικνύουν ότι λειτουργεί σωστά.

⁶⁶ Οδηγία 2008/98/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19^{ης} Νοεμβρίου 2008 «για τα απόβλητα και την κατάργηση ορισμένων οδηγιών» (ΕΕ L312/3 της 22.11.2008)

⁶⁷ Οδηγία 2006/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 5^{ης} Απριλίου 2006 περί των στερεών αποβλήτων (ΕΕ L114/9 της 27.04.2006)

⁶⁸ Οδηγία 91/689/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 12^{ης} Δεκεμβρίου για τα επικίνδυνα απόβλητα (ΕΕ L377/20 της 31.12.1991)

⁶⁹ Οδηγία 75/439/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 16^{ης} Ιουνίου 1975 περί διαθέσεως των χρησιμοποιημένων ορυκτελαίων (ΕΕ L194/23 της 25.7.1975)

⁷⁰ Οδηγία 91/271/ΕΟΚ

⁷¹ Υπόθεση C-440/06

Η απουσία επεξεργασίας στους εν λόγω οικισμούς σημαίνει ότι η υγεία των κατοίκων τίθεται σε κίνδυνο διότι ανεπεξέργαστα λύματα μπορούν να μολυνθούν με επιβλαβή βακτήρια και ιούς. Τα ανεπεξέργαστα λύματα περιέχουν επίσης θρεπτικά συστατικά, όπως το άζωτο και ο φωσφόρος, τα οποία μπορούν να βλάψουν το θαλάσσιο περιβάλλον ευνοώντας την υπέρμετρη ανάπτυξη φυκιών τα οποία καταπνίγουν την άλλους ζωντανούς οργανισμούς. Η κατάλληλη επεξεργασία των λυμάτων αναγνωρίζεται ως σημαντικός παράγοντας διασφάλισης της ευημερίας της τουριστικής βιομηχανίας, ενός καίριου τομέα για την ελληνική οικονομία.

Ενόψει αυτής της συνεχιζόμενης παράβασης, η Επιτροπή απέστειλε στην Ελλάδα προειδοποιητική επιστολή βάσει του άρθρου 228 της συνθήκης ΕΚ⁷². Οι ελληνικές αρχές οφείλουν να επισπεύσουν τις προσπάθειές τους, ιδίως όσον αφορά τους πέντε οικισμούς της Ανατολικής Αττικής.

Σημαντικές υποθέσεις παραμένουν «ανοιχτές», όπως η καθυστέρηση της δημιουργίας συστήματος συλλογής και κατάλληλης επεξεργασίας των αστικών λυμάτων στην περιοχή του Θριάσιου (κατά παράβαση της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ για τα αστικά λύματα). Η ΕΕ απέστειλε προειδοποιητική επιστολή στην Ελλάδα τον Απρίλιο 2006 και αιτιολογημένη γνώμη τον Ιανουάριο του 2009 βάσει του άρθρου 228 της Συνθήκης ΕΚ, για μη συμμόρφωση με την απόφαση του Δ.Ε.Κ. (υπόθεση C-119/02).

«Ανοιχτή» παραμένει και η υπόθεση που αφορά την κακή εφαρμογή του άρθρου 3, παρ. 1, και του άρθρου 5, παρ.1, 2 και 5, της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ (μη χαρακτηρισμός ως ευαίσθητων ζωνών 10 υδάτινων σωμάτων).

Η ΕΕ έχει επίσης εκκινήσει κατά της Ελλάδας τη προδικαστική διαδικασία (προειδοποιητική επιστολή, 19.3.2009) σχετικά με την εφαρμογή της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ⁷³ για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων. Ειδικότερα για τη μη συγκέντρωση και αποστολή πληροφοριών βάσει του άρθρου 15 (έκθεση κατάστασης ή συμμόρφωσης) της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ.

7.3. Τοξικά και επικίνδυνα απόβλητα

Η ΕΕ προσέφυγε στο Δ.Ε.Κ. (Υπόθεση C-286/08, 30.6.2008) κατά της Ελλάδας για την ελλιπή διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων, καθώς παραβιάζονται διάφορες βασικές απαιτήσεις της Οδηγίας για τα απόβλητα⁷⁴. Στη προσφυγή της για τα επικίνδυνα απόβλητα η Επιτροπή σημειώνει ότι η Ελλάδα "δεν έχει καταρτίσει και εγκρίνει κατάλληλο σχέδιο για τη διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων και ανέχεται την ανεξέλεγκτη διάθεση των περισσότερων από τα παραγόμενα απόβλητα παραβιάζοντας βασικές απαιτήσεις της σχετικής κοινοτικής Οδηγίας".

Η Ελλάδα έχει υποβάλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ήδη από το Μάρτιο του 2007, σχέδιο (νέο) διαχείρισης των επικίνδυνων αποβλήτων (ΚΥΑ 8668/2007 - Έγκριση του Εθνικού Σχεδιασμού Διαχείρισης Επικίνδυνων Αποβλήτων)⁷⁵, αλλά "μέχρι σήμερα δεν έχει συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις της". Η ΕΕ θεωρεί ότι "το ελληνικό σχέδιο είναι υπερβολικά γενικόλογο και δεν προβλέπει μια ορθολογικά συγκροτημένη στρατηγική για τη διαχείριση των αποβλήτων".

Η Επιτροπή διαπιστώνει, συγκεκριμένα, ότι το εν λόγω σχέδιο "δεν προσδιορίζει επακριβώς τους κατάλληλους χώρους διάθεσης των επικίνδυνων αποβλήτων, καθώς και ότι δεν έχει οριστικοποιήσει τον κατάλογό της για όλες της κατηγορίες επικίνδυνων αποβλήτων, ενώ παράλληλα χιλιάδες τόνοι αποθηκεύονται προσωρινά".

"Η ίδια η Ελλάδα", αναφέρει η ΕΕ, "έχει παραδεχθεί ότι 600.000 τόνοι επικίνδυνων αποβλήτων έχουν αποθηκευθεί σε χώρους οι οποίοι θεωρούνται από τις ελληνικές αρχές ως 'κατ' αρχήν ρυπασμένοι". Οι ελληνικές αρχές "έχουν αναγνωρίσει την ύπαρξη αυτού του σοβαρού

⁷² Το άρθρο 228 της Συνθήκης εξουσιοδοτεί την Επιτροπή να λαμβάνει μέτρα κατά κράτους μέλους που δεν συμμορφώνεται με προηγούμενη απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Το άρθρο αυτό εξουσιοδοτεί επίσης την Επιτροπή να αιτείται από το Δικαστήριο την επιβολή χρηματικού προστίμου στο εμπλεκόμενο κράτος μέλος.

⁷³ Οδηγία 91/271/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21^{ης} Μαΐου 1991 για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων, ΕΕ L135/40 της 30.5.1991.

⁷⁴ Οδηγία 91/156/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 18^{ης} Μαρτίου 1991 για την τροποποίηση της Οδηγίας 75/442/ΕΟΚ περί των στερεών αποβλήτων (ΕΕ L78/32 της 26.03.1991)

⁷⁵ Κ.Υ.Α. 8668/2007 (ΦΕΚ 287Β/2.3.2007) - Έγκριση του Εθνικού Σχεδιασμού Διαχείρισης Επικίνδυνων Αποβλήτων (Ε.Σ.Δ.Ε.Α.).

προβλήματος, αλλά τα μέτρα που έχουν λάβει δεν εξασφαλίζουν, κρίνει η Επιτροπή, την επίλυσή του".

Οι ελληνικές αρχές έχουν αναγνωρίσει την ύπαρξη του προβλήματος και έχουν δεσμευθεί για τη λύση του, αλλά το σχέδιο διαχείρισης δεν εγγυάται την επίλυσή του. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή αποφάσισε να παραπέμψει την υπόθεση στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε επίσης να παραπέμψει την Ελλάδα στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τις παραβιάσεις της νομοθεσίας για τον καθορισμό υγειονομικών κανόνων σχετικά με τα ζωικά υποπροϊόντα⁷⁶ που δεν προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση (Υπόθεση C-248/08, 9.6.2008).

Ο Κανονισμός (ΕΚ) 1774/2002⁷⁷ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου θεσπίζει υγειονομικούς κανόνες για τη συλλογή, τη μεταφορά, την αποθήκευση, τον εν γένει χειρισμό, τη μεταποίηση και τη χρησιμοποίηση ή την τελική διάθεση όλων των ζωικών υποπροϊόντων που δεν προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο.

Η ΕΕ, έπειτα από σειρά γραπτών προειδοποιήσεων προς την Ελληνική Κυβέρνηση, μεταξύ Απριλίου 2006 και Ιουλίου 2007, έκρινε ότι κανένα κατάλληλο μέτρο δεν έχει ληφθεί για να εξασφαλίσει συμμόρφωση της Ελλάδας με τις απαιτήσεις του κανονισμού και την παρέπεμψε στο Δ.Ε.Κ.

Η ΕΕ έχει επίσης ξεκινήσει τη προδικαστική διαδικασία (προειδοποιητική επιστολή) κατά της Ελλάδας λόγω μη ενσωμάτωσης της Οδηγίας 2006/117/Ευρατόμ⁷⁸ «σχετικά με την επιτήρηση και τον έλεγχο των αποστολών ραδιενεργών αποβλήτων και αναλωμένου πυρηνικού καυσίμου». Η Ελλάδα όφειλε να έχει εναρμονίσει τη νομοθεσία της με την Οδηγία μέχρι την **25^η Δεκεμβρίου 2008**.

8. Φύση και βιοποικιλότητα

8.1. Προστασία βιοτόπων

Η εφαρμογή της κοινοτικής, εθνικής και διεθνούς νομοθεσίας αναφορικά με τη διατήρηση της βιοποικιλότητας παραμένει ελλειμματική και προβληματική.

Στο επίπεδο της θεσμοθέτησης των προστατευόμενων περιοχών της χώρας ολοκληρώθηκε η διαδικασία νομικής κατοχύρωσης τεσσάρων περιοχών. Συγκεκριμένα, θεσμοθετήθηκαν τα Εθνικά Πάρκα Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, (Οκτώβριος 2008)⁷⁹, Τζουμέρκων, Περιστερίου και χαράδρας Αράχθου (Φεβρουάριος 2009)⁸⁰, Υγροτόπων Κοτυχίου - Στροφυλιάς (Απρίλιος 2009)⁸¹ και Δέλτα Αξιού-Λουδία-Αλιάκμονα (Μάιος 2009)⁸². Με την συγκρότηση του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Τζουμέρκων όπως προβλέπεται από το σχετικό ΠΔ θα αυξηθούν οι

⁷⁶ *Ζωικά υποπροϊόντα*: ολόκληρα σφάγια (ή μέρη σφαγίων) ζώων ή προϊόντα ζωικής προέλευσης τα οποία δεν προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο, καθώς και τα ωάρια, τα έμβρυα και το σπέρμα. Τα υλικά αυτά στη συνέχεια απορρίπτονται ή, εφόσον μεταποιηθούν, χρησιμοποιούνται από τη βιομηχανία καλλυντικών ή φαρμακευτικών προϊόντων, καθώς και για άλλες τεχνικές εφαρμογές.

⁷⁷ Κανονισμός (ΕΚ) 1774/2002, για τον καθορισμό υγειονομικών κανόνων σχετικά με τα ζωικά υποπροϊόντα που δεν προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο (ΕΕ L 273/1 της 10.10.2002).

⁷⁸ Οδηγία 2006/117/Ευρατόμ του Συμβουλίου, της 20ής Νοεμβρίου 2006, «σχετικά με την επιτήρηση και τον έλεγχο των αποστολών ραδιενεργών αποβλήτων και αναλωμένου πυρηνικού καυσίμου», ΕΕ L337/21 της 5.12.2006.

⁷⁹ ΚΥΑ 44549/2008 «Χαρακτηρισμός των υγροβιοτόπων Δέλτα Νέστου, Λίμνης Βιστωνίδας με λιμνοθάλασσα και λιμνιαία χαρακτηριστικά, Λίμνης Ισμαρίδας και της ευρύτερης περιοχής τους ως Εθνικό Πάρκο με Περιφερειακή Ζώνη» (ΦΕΚ 497Δ/17.10.2008).

⁸⁰ ΠΔ «Χαρακτηρισμός της περιοχής των ορεινών όγκων των Τζουμέρκων (Αθαμανικών Ορέων), του Περιστερίου (Όρους Λάκμου), της χαράδρας του ποταμού Αράχθου και της ενδιάμεσης αυτών έκτασης της Κέντρο-δυτικής Πίνδου ως Εθνικού Πάρκου, καθορισμός ζωνών προστασίας, καθορισμός χρήσεων, όρων και περιορισμών δόμησης και ίδρυση Φορέα Διαχείρισής της» (ΦΕΚ 49Δ/12.2.2009).

⁸¹ ΚΥΑ 12365 «Χαρακτηρισμός των χερσαίων, υδάτινων και θαλάσσιων περιοχών της λιμνοθάλασσας Κοτυχίου, του δάσους Στροφυλιάς και της ευρύτερης περιοχής τους (Ν. Αχαΐας Ν. Ηλείας) ως «Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Κοτυχίου - Στροφυλιάς» (ΦΕΚ 159Δ/29.4.2009)

⁸² ΚΥΑ 12966 «Χαρακτηρισμός των χερσαίων, υδάτινων και θαλάσσιων περιοχών των εκβολών των ποταμών Γαλλικού, Αξιού, Λουδία και Αλιάκμονα, της Αλυκής Κίτρους και της λιμνοθάλασσας Καλοχωρίου και της ευρύτερης περιοχής τους ως Εθνικού Πάρκου και καθορισμός χρήσεων, όρων και περιορισμών δόμησης» (ΦΕΚ 220ΑΠΠ/14.5.2009).

προστατευόμενες περιοχές της χώρας που έχουν Φορέα Διαχείρισης από 27 σε 28. Για 13 από αυτές τις περιοχές εκκρεμεί ακόμα η θέσπιση ολοκληρωμένου καθεστώτος προστασίας⁸³.

Η περίπτωση χαρακτηρισμού των Εθνικών Πάρκων Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης των Υγροτόπων Κοτυχίου-Στροφυλιάς και του Δέλτα Αξιού-Λουδία-Αλιάκμονα, αλλά και η ανακοίνωση από τον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ της υπογραφής και προώθησης στα συναρμόδια υπουργεία νέων Κοινών Υπουργικών Αποφάσεων (Αχέροντα-Καλαμά (Νοέμβριος 2008), Πάρνωνα-Μουστού (Νοέμβριος 2008), Καρπάθου-Σαρίας (Μάρτιος 2009) και Πρεσπών (Φεβρουάριος 2009)) προβληματίζει καθώς σε λιγότερο από έναν χρόνο από την ανακοίνωση της απόφασης του Συμβουλίου της Επικρατείας⁸⁴ σχετικά με τη διαδικασία χαρακτηρισμού προστατευόμενων περιοχών, το ΥΠΕΧΩΔΕ εξακολουθεί να θεωρεί επαρκή την έκδοση ΚΥΑ για τον χαρακτηρισμό προστατευόμενων περιοχών, αντί ΠΔ που προβλέπει ο ν. 1650/1986. Μόνο για την περίπτωση της Λίμνης Καστοριάς, για την οποία ωστόσο δεν υπάρχει Φορέας Διαχείρισης, ανακοινώθηκε η υπογραφή από μέρος του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ του Σχεδίου Προεδρικού Διατάγματος (Φεβρουάριος 2009).

Η πράξη χαρακτηρισμού μίας προστατευόμενης περιοχής καθώς και η οριοθέτηση των ζωνών προστασίας τους και ο καθορισμός των επιτρεπόμενων ή μη χρήσεων εντός των ορίων τους που περιλαμβάνονται στην εκάστοτε πράξη πρέπει να αξιολογούνται ως προς το αν τελικά εξυπηρετείται ο σκοπός της προστασίας της βιοποικιλότητας ή αν τελικά η θεσμική κατοχύρωση αφορά μόνο τυπική και όχι ουσιαστική προστασία. Σε περιπτώσεις όπως η θεσμοθέτηση του Εθνικού Πάρκου Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, η γενικά θετική εξέλιξη της θεσμικής κατοχύρωσης μίας περιοχής γίνεται προβληματική και προκαλεί αντιδράσεις. Συγκεκριμένα, η εν λόγω ΚΥΑ, που περιλαμβάνει τις Λίμνες Βιστωνίδα, Ισμαρίδα και το Δέλτα του Νέστου, αποτελεί επιδείνωση του καθεστώτος προστασίας των προστατευόμενων περιοχών που καλύπτει καθώς επιτρέπει εξαιρετικά οχλούσες δραστηριότητες σε ιδιαίτερως ευαίσθητα τμήματα των δύο υγροτόπων που απειλούν την οικολογική ακεραιότητα της περιοχής. Στο Δέλτα του Νέστου, για παράδειγμα, επιτρέπονται μεγάλης εμβέλειας δραστηριότητες (μεγάλες υποδομές, τουριστικές εγκαταστάσεις, κοκ) οι οποίες θα υποβαθμίσουν τον βίοτοπο του μεγαλύτερου, υγιέστερου και δυναμικότερου πληθυσμού του τσακαλιού της χώρας καθώς και της σημαντικής ορνιθοπανίδας της περιοχής. Η πλέον χαρακτηριστική περίπτωση όμως είναι η μετατροπή μέρους της Λιμνοθάλασσας της Βάσοβας ουσιαστικά σε άτυπη βιομηχανική ζώνη στην οποία επιτρέπονται εγκαταστάσεις διακίνησης υγρών καυσίμων, αλλά και κάθε άλλου είδους βιομηχανικές και βιοτεχνικές εγκαταστάσεις. Με αφορμή την έκδοση ΚΥΑ για την οριοθέτηση του Εθνικού Πάρκου, έξι περιβαλλοντικές οργανώσεις⁸⁵ κατέθεσαν αίτηση ακύρωσης στο Συμβούλιο της Επικρατείας.

Μια αντίστοιχη περίπτωση, που ωστόσο δεν έχει ολοκληρωθεί, αφορά το περιεχόμενο της προτεινόμενης τροποποίησης του υφιστάμενου Προεδρικού Διατάγματος «περί καθορισμού ζωνών ρυθμίσεως και προστασίας της περιοχής του όρους Υμηττού» (ΠΔ 31.8/20.10/1978 ΦΕΚ544/Δ/1978), το οποίο τέθηκε σε διαβούλευση από τον Οργανισμό Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας τις αρχές το 2009. Το προτεινόμενο κείμενο διαφοροποιείται σε ένα βασικό σημείο από την προηγούμενη περίπτωση καθώς οι διατάξεις που προτείνονται δεν βασίζονται στις διατάξεις του ν. 1650/1986 «για την προστασία του περιβάλλοντος», δηλαδή, στην περιβαλλοντική νομοθεσία, αλλά στην πολεοδομική νομοθεσία. Το προτεινόμενο σχέδιο ΠΔ μάλιστα δεν αναφέρει τη νομοθεσία που διέπει τα είδη και τα ενδιατήματα που απαντώνται στον Υμηττό, με βασικότερη

⁸³ Οι 13 περιοχές με Φορέα Διαχείρισης για τις οποίες εκκρεμεί η έκδοση πράξης χαρακτηρισμού και οριοθέτησης: Εθνικό Πάρκο Δρυμού Πρεσπών, Εθνικό Πάρκο Χελμού - Βουραϊκού, Εθνικό Πάρκο Δρυμού Αίνου, Εθνικό Πάρκο Δρυμού Οίτης, Εθνικό Πάρκο Δρυμού Παρνασσού, Εθνικό Πάρκο Δρυμού Ολύμπου, Εθνικό Πάρκο Δρυμών Σαμαριάς και Λευκών Ορέων, Εθνικό Πάρκο Δρυμού Πάρνηθας (το εκδοθέν Προεδρικό Διάταγμα αφορά καθορισμό ζωνών του ορεινού όγκου όχι του Εθνικού Πάρκου βάσει του ν. 1650/1986), Περιοχή Οικοανάπτυξης Ολύμπου Καρπάθου - Σαρίας, Πάρκο Προστασίας της Φύσης Στενών και εκβολών των ποταμών Αχέροντα και Καλαμά, Περιοχή Οικοανάπτυξης Οροσειράς Ροδόπης, Περιοχή Οικοανάπτυξης Κάρλας-Μαυροβουνίου - Κεφαλόβρυσου Βελεστίνου, Περιοχή Οικοανάπτυξης Όρους Πάρνωνα και Υγροτόπου Μουστού.

⁸⁴ ΣΤΕ Επτ. 3595/2007

⁸⁵ Οι έξι οργανώσεις: WWF Ελλάς, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρία, Καλλιστώ - Περιβαλλοντική Οργάνωση για την Άγρια Ζωή και τη Φύση, ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης και Δίκτυο Μεσόγειος S.O.S.

παράλειψη την απουσία αναφοράς στο γεγονός ότι ο Υμηττός αποτελεί Τόπο Κοινοτικής Σημασίας βάσει της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, που υποχρεώνει τη χώρα να λάβει τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία και διαχείριση του. Οι τροποποιήσεις που περιλαμβάνει το σχέδιο κειμένου αποτελεί επιδείνωση του υφιστάμενου καθεστώτος προστασίας, που έχει ούτως ή άλλως χαρακτηριστεί ως αδύναμο και ανεπαρκές, λόγω της μεταβολής των ζωνών προστασίας που προβλέπει και της επιβάρυνσης τους με δραστηριότητες ασύμβατες με μία περιοχή χαρακτηρισμένη ως προστατευόμενη⁸⁶.

Λόγω της ελλιπούς προστασίας των βιοτόπων της και την ανεπαρκή εφαρμογή της σχετικής με τη βιοποικιλότητα κοινοτικής νομοθεσίας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει κινήσει επανειλημμένως τη διαδικασία παράβασης κατά της Ελλάδας.

Το Δεκέμβριο 2008 η Ελλάδα καταδικάστηκε στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για παράβαση της Οδηγίας για τα άγρια πουλιά (79/409/ΕΟΚ)⁸⁷. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή βασιζόμενη σε μεγάλο αριθμό καταγγελιών, κοινοβουλευτικών ερωτήσεων και αναφορών κίνησε τη διαδικασία παράβασης ισχυριζόμενη ότι η Ελλάδα δεν εφαρμόζει ορθά τις διατάξεις της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ. Συμφωνώντας με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Δικαστήριο έκρινε ότι η Ελλάδα, κατά παράβαση των άρθρων 4 (1,2) και 4(4) όπως αυτό έχει τροποποιηθεί από την Οδηγία για τους οικοτόπους 92/43/ΕΟΚ, δεν έχει θεσπίσει οριζόντια μέτρα που να διασφαλίζουν τη βιώσιμη διαχείριση και αποτελεσματική προστασία των ΖΕΠ. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι στην απόφαση αναφέρεται συγκεκριμένα η έλλειψη πράξεων χαρακτηρισμού βάσει της εθνικής νομοθεσίας για τις προστατευόμενες ΖΕΠ, αλλά και το γεγονός ότι ΖΕΠ καλύπτονται από ετερόκλητα νομικά καθεστώτα προστασίας, το οποίο δεν πληροί τις απαιτήσεις των δύο οδηγιών. Αξίζει να σημειωθεί ότι το Δικαστήριο, λόγω ελλιπούς στοιχειοθέτησης, δεν εξέτασε το δεύτερο επιχείρημα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για παράβαση του άρθρου 6 (3,4) της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ που αφορούσε στην απουσία ειδικής διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης σχεδίων για τις ΖΕΠ.

«Ανοιχτή» παραμένει και η υπόθεση, που κίνησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά με την κατασκευή του οδικού τμήματος Πύργος - Τσακώνα του αυτοκινητοδρόμου Βορειοδυτικής Πελοποννήσου, που διέρχεται μέσα από προστατευόμενη περιοχή του δικτύου Natura 2000 (παραλιακό δάσος Ζαχάρως και λίμνη Καϊάφα). Η ΕΕ διερευνά το ενδεχόμενο παραβίασης της Οδηγίας για τους οικοτόπους (92/43/ΕΟΚ), καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας. Η ΕΕ απέστειλε επιστολή όχλησης προς τις ελληνικές αρχές τον Μάρτιο του 2008 καθώς και προειδοποιητική επιστολή τον Ιούνιο του 2008.

Σε μια άλλη εξέλιξη, η επιτροπή αναστολών του Ε' τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας αποφάσισε (Α 273/2009) την αναστολή των εργασιών "αποκατάστασης" της πληγείσας από τις πυρκαγιές περιοχής της λίμνης Καϊάφα, κάνοντας δεκτή σχετική προσφυγή του Δικηγορικού Συλλόγου Αθήνας και της ολομέλειας των προέδρων των Δικηγορικών Συλλόγων Ελλάδας.

Στην προσφυγή των αιτούντων κατά του ελληνικού δημοσίου τον Αύγουστο 2008, υποστηρίζεται ότι οι εργασίες που γίνονταν για την αποκατάσταση της περιοχής εγκυμονούσαν τεράστιους κινδύνους για το περιβάλλον.

Βασισμένοι σε έκθεση του WWF Ελλάς, οι προσφεύγοντες υποστήριξαν ότι η τεχνητή αναδάσωση που επιχειρήθηκε μέσα στην προστατευόμενη περιοχή Natura 2000 παραβίαζε το Σύνταγμα και τις κοινοτικές διατάξεις, αφού δεν είχε προηγηθεί ειδική περιβαλλοντική μελέτη και έκδοση προεδρικού διατάγματος. Το ΣτΕ έκανε δεκτή την αίτηση και διέταξε την αναστολή, δεχόμενο ότι δεν ελήφθη κανένα μέτρο για την προστασία της περιοχής ενώ οι εργασίες που πραγματοποιούνταν για λογαριασμό της "Εταιρείας Τουριστικά Ακίνητα - ΕΤΑ" είχαν επιφέρει σημαντικές βλάβες στη φυσική αναγέννηση της περιοχής. Πρέπει να σημειωθεί ότι λόγω των πιέσεων που δέχτηκε η ΕΤΑ αλλά και λόγω της επικείμενης συζήτησης της προσφυγής στο ΣτΕ, η ΕΤΑ είχε ήδη παύσει τις εργασίες της πριν την απόφαση της αίτησης αναστολής.

⁸⁶ Για την θέση του WWF Κείμενο θέσης του WWF Ελλάς επί της τροποποίησης από τον Οργανισμό Αθήνας του Προεδρικού Διατάγματος «περί καθορισμού ζωνών ρυθμίσεως και προστασίας της περιοχής του όρους Υμηττού» δείτε: http://politics.wwf.gr/images/stories/docs/positions/09mar_wwf_pdymittou.pdf.

⁸⁷ Υπόθεση C-293/07.

Αξίζει επίσης να αναφερθεί η επίμονη και τελικά αποτελεσματική παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη (Αύγουστος 2007) για πράξεις κακοδιοίκησης του Δήμου Κερκίνης⁸⁸ σε σχέση με την παράνομη ανέγερση αυθαίρετου κτίσματος στην παρόχθια ζώνη της λίμνης Κερκίνης το οποίο λειτούργησε ως αναψυκτήριο μετά από παραχώρηση σε ιδιώτη. Στην περίπτωση αυτή διοικητική ανταπόκριση ήταν αρχικά ανεπαρκής. Με τη συνεχή όμως παρέμβαση του ΣτΠ προς το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους και τη Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας εγκρίθηκε η πίστωση του αναγκαίου ποσού για την κάλυψη της δαπάνης και άρχισε η κατεδάφιση του αυθαιρέτου. Κλιμάκιο του ΣτΠ διενήργησε αυτοψία στην περιοχή τον Οκτώβριο του 2008 και διαπίστωσε ότι είχε κατεδαφιστεί τμήμα μόνο του διώροφου αυθαίρετου κτίσματος, παρά τις αντίθετες διαβεβαιώσεις της διοίκησης. Στη συνέχεια, η Περιφέρεια ολοκλήρωσε την κατεδάφιση το Νοέμβριο του 2008.

Σημαντική επίσης εξέλιξη, είναι η απόφαση της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας να κάνει δεκτή την αίτηση εκατοντάδων πολιτών και των περιβαλλοντικών οργανώσεων της Κρήτης για την ακύρωση της Κ.Υ.Α. που ενέκρινε την Μ.Π.Ε. της μεγάλης τουριστικής επένδυσης στην προστατευόμενη περιοχή του Δικτύου Natura 2000 στον Κάβο Σίδηρο.

Όσο αφορά, τις διεθνείς εξελίξεις, πρέπει να σημειωθεί ότι πραγματοποιήθηκε η 10η Σύνοδος των Συμβαλλόμενων Μερών της Συνθήκης Ραμσάρ στη Νότια Κορέα (28 Οκτωβρίου - 4 Νοεμβρίου 2008). Κατά τη διάρκεια της Διάσκεψης εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση ψήφισμα στο οποίο επαναλαμβάνεται προηγούμενη έκκληση για ενημέρωση της Σύμβασης για τα μέτρα που έχει λάβει για την προστασία των Υγροτόπων Ραμσάρ, των Υγρότοπων, δηλαδή, Διεθνούς Σημασίας της χώρας. Ιδιαίτερως καλείται η Ελλάδα, να ενημερώσει για τα μέτρα που έχει λάβει για την αποκατάσταση και βελτίωση της κατάστασης των επτά εκ των δέκα Ραμσάρ της χώρας που έχουν περιληφθεί στον Κατάλογο Μοντρέ, τη «μαύρη λίστα», της Σύμβασης, και για τα οποία υποχρεούται να λάβει επιπλέον μέτρα προστασίας⁸⁹. Η Ελλάδα υπέβαλε με καθυστέρηση, μετά το πέρας της διάσκεψης, την εθνική αναφορά αξιολόγησης των υγροτόπων της χώρας, με αποτέλεσμα τα στοιχεία να μην περιληφθούν στην συνολική αξιολόγηση ενόψει της διάσκεψης⁹⁰.

Το ΥΠΕΧΩΔΕ ανακοίνωσε την θέση σε διαβούλευση μέχρι το τέλος Μαΐου 2009 της Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα. Η ολοκλήρωση της Στρατηγικής, όπως και του σχεδίου δράσης, αποτελεί συμβατική υποχρέωση της χώρας από το 1994, οπότε και κύρωσε την σύμβαση του ΟΗΕ για τη Διατήρηση της Βιολογικής Ποικιλότητας⁹¹. Σε πρόσφατη ανάλυση της κατάστασης υποβολής εθνικών στρατηγικών από τη Γραμματεία της Σύμβασης, η Ελλάδα συγκαταλέγεται ανάμεσα σε 13 από 191 κράτη-μέρη της Σύμβασης για τα οποία η Γραμματεία δεν έχει στοιχεία σχετικά με τη διαδικασία κατάρτισης της Στρατηγικής και σχεδίου δράσης⁹². Το σχέδιο κειμένου που τέθηκε σε διαβούλευση δεν συνοδεύεται από σχέδιο δράσης, χρονοδιάγραμμα και προϋπολογισμό υλοποίησης, ενώ ακόμα δεν έχει ανακοινωθεί η διαδικασία θεσμικής κατοχύρωσής και εφαρμογής της.

8.2. Προστασία ειδών χλωρίδας και πανίδας

Η ΕΕ παραιτήθηκε από την υπόθεση C-494/07, που αφορούσε την παράλειψη της Ελλάδας να μεταφέρει ορθά στο εσωτερικό δίκαιο την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ για την προστασία των οικοτόπων και των ειδών. Η ΕΕ είχε προσφύγει το Νοέμβριο του 2007 στο Δ.Ε.Κ. για τη μη ορθή ενσωμάτωση των άρθρων 6(4), 12 και 13 (σε συνδυασμό με το Παράρτημα IV) της Οδηγίας⁹³. Η παραίτηση της Επιτροπής ακολούθησε τη δημοσίευση ΚΥΑ που ενσωματώνει τα εν λόγω άρθρα αλλά και τις τροποποιήσεις της Οδηγίας λόγω της ένταξης της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας στην ΕΕ⁹⁴.

⁸⁸ Υπ. αρ. πρωτ. 9265/7-6-05, αναφορά πολιτών του Δήμου Κερκίνης

⁸⁹ Resolution X.13 http://www.ramsar.org/res/key_res_x_13_e.pdf

⁹⁰ Για την αξιολόγηση των Υγροτόπων Ραμσάρ της Ελλάδας που δημοσίευσαν το WWF Ελλάς, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρία, και η Ελληνική Εταιρία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, δείτε: http://www.wwf.gr/images/stories/docs/2009_ngo_ramsar_report_gr.pdf

⁹¹ Ν. 2204/1994 Κύρωση Σύμβασης για τη Βιολογική Ποικιλότητα (ΦΕΚ 59Α/15.4.2009).

⁹² Status of Development of National Biodiversity Strategies and Action Plans or Equivalent Instruments (NBSAPS) at 8 May 2009. <https://www.cbd.int/doc/nbsap/nbsap-status.doc>

⁹³ Οδηγία 1992/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 1992 για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ L 206/7 της 22.7.1992)

⁹⁴ ΚΥΑ 14849/853/Ε103/2008 (ΦΕΚ 643Β/11.4.2008)

Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων είχε καταδικάσει την Ελλάδα στις 25 Οκτωβρίου 2007 (υπόθεση C-334/04), επειδή παρέλειψε να ορίσει επαρκείς ζώνες ειδικής προστασίας (ΖΕΠ) για τα είδη που καλύπτονται από την οδηγία για τα άγρια πτηνά (79/409/ΕΟΚ). Το Δικαστήριο απαρίθμησε πολλές παραλείψεις – περιπτώσεις ανεπαρκούς ορισμού ζωνών – και ανέφερε δώδεκα είδη πτηνών που χρειάζονται ιδιαίτερα ενισχυμένη προστασία, τα οποία δεν αντιπροσωπεύονται επαρκώς ή ακόμα και καθόλου στις ΖΕΠ που έχει ήδη ορίσει. Μετά την απόφαση του Δικαστηρίου, η Ελλάδα όρισε επιπροσθέτως 12 ΖΕΠ, έτσι ώστε στο σύνολο της χώρας ανέρχονται πλέον σε 163, και χαρακτήρισε επαρκείς περιοχές για ένα από τα είδη στα οποία γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στην απόφαση του Δικαστηρίου. Ωστόσο, η κάλυψη εξακολουθεί να απέχει μακράν των απαιτήσεων του Δικαστηρίου. Το Δικαστήριο εξάλλου κάνει ιδιαίτερη αναφορά στην ανεπάρκεια τόσο του συνολικού αριθμού όσο και της έκτασης των ΖΕΠ που η έχει ορίσει Ελλάδα⁹⁵. Για τους λόγους αυτούς η Επιτροπή απηύθυνε στην Ελλάδα πρώτη γραπτή προειδοποίηση (16.10.2008), βάσει του άρθρου 228 της συνθήκης ΕΚ, σχετικά με τις πιθανές επιπτώσεις της μη συμμόρφωσης με την απόφαση του Δικαστηρίου, κινώντας εκ νέου προδικαστική διαδικασία που θα μπορούσε να καταλήξει ακόμα και σε επιβολή προστίμου.

Επιπλέον, η Ελλάδα, στις 15 Ιανουαρίου 2009, καταδικάστηκε στο Δ.Ε.Κ. για τη μη πλήρη ή/και ορθή ενσωμάτωση των άρθρων 3(1)&(2), 4(1), 5 και 8(1)) της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ για τα άγρια πτηνά (υπόθεση C-259/08). Αξίζει να σημειωθεί ότι η καταδίκη αυτή έπεται προγενέστερη διαφορετικής διαδικασίας από μέρους της Επιτροπής για μη ορθή μεταφορά στο εθνικό δίκαιο της συγκεκριμένης οδηγίας από την Ελλάδα. Παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα με την δημοσίευση της ΚΥΑ 87578/703/2007 (ΦΕΚ 581Β/23.4.2007) μετέφερε στο εσωτερικό δίκαιο το άρθρο 7(1) της οδηγίας που αφορά τη θηρευτική δραστηριότητα, η καταδίκη της χώρας τον Ιανουάριο αφορά τις υπόλοιπες διατάξεις της Οδηγίας που δεν έχουν ακόμα ενσωματωθεί.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι μετά και το συνέδριο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με θέμα «Προστασία της Βιοποικιλότητας πέρα από 2010» που διοργανώθηκε στην Αθήνα, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ήδη ξεκινήσει τη διαδικασία για την συνδιαμόρφωση ενός νέου στόχου για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας μετά το 2010. Υπενθυμίζουμε ότι το έτος αυτό αποτελεί ορόσημο καθώς η παγκόσμια κοινότητα είχε ορίσει το 2002 αυτή την προθεσμία για την μείωση του ρυθμού της απώλειας της βιοποικιλότητας, ενώ η ΕΕ το 2001 είχε δεσμευτεί ότι για την ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας μέχρι τότε. Ωστόσο, η Ενδιάμεση Αξιολόγηση της Προγράμματος Δράσης της ΕΚ για τη Βιοποικιλότητα «αποκαλύπτει τις ελάχιστες πιθανότητες που έχει η ΕΕ να επιτύχει τον στόχο που έχει θέσει για το 2010»⁹⁶. Επιπλέον, η αξιολόγηση καταγράφει την ανάγκη για επιπλέον εντατικές προσπάθειες. Στο πλαίσιο αυτό και δεδομένου ότι τα επιστημονικά στοιχεία φανερώνουν ότι ο λιγότερο φιλόδοξος παγκόσμιος στόχος θα επιτευχθεί, η παγκόσμια κοινότητα καλείται να αναπροσαρμόσει τις προσπάθειες της.

8.3. Δάση

Οι καλοκαιρινοί μήνες του 2008, υπήρξαν σχετικά ήπιοι, σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2007, σε ότι αφορά τις καταστροφές από δασικές πυρκαγιές, κυρίως δε σε ότι αφορά την έκταση των καμένων εκτάσεων και τον βαθμό κατά τον οποίο προσβλήθηκαν περιοχές ιδιαίτερης οικολογικής αξίας. Και όμως, η περίοδος σηματοδεύτηκε από τη μεγάλη πυρκαγιά της Ρόδου, η οποία απείλησε προστατευόμενες περιοχές και περιοχές σημαντικής οικολογικής αξίας, καίγοντας περισσότερα από 100.000 στρέμματα. Η πυρκαγιά της Ρόδου επηρέασε σημαντικές παραγωγικές υποδομές και υποβάθμισε τους ζωτικούς πόρους του νησιού.

Δυστυχώς, η πυρική «ανάπαυλα» του καλοκαιριού 2008 και η εμφανώς αυξημένη κοινωνική εγρήγορση και ευαισθητοποίηση για τα ζητήματα προστασίας των δασών δεν αξιοποιήθηκαν από

⁹⁵ Προκειμένου να εξακριβώσει κατά πόσον τα κράτη μέλη τηρούν την υποχρέωση χαρακτηρισμού ΖΕΠ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χρησιμοποιεί τις βέλτιστες διαθέσιμες ορνιθολογικές πληροφορίες. Όταν δεν υπάρχουν οι αναγκαίες επιστημονικές πληροφορίες, χρησιμοποιούνται οι εθνικές απογραφές των Σημαντικών Περιοχών για τα Πουλιά (ΣΠΠ), τις οποίες διενεργεί η μη κυβερνητική οργάνωση (ΜΚΟ) Birdlife International. Αν και δεν είναι νομικά δεσμευτική, η απογραφή των ΣΠΠ βασίζεται σε διεθνώς αναγνωρισμένα επιστημονικά κριτήρια. Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έχει ήδη αναγνωρίσει την επιστημονική αξία των απογραφών αυτών. Στην Ελλάδα, η συνεργαζόμενη στο πρόγραμμα της Birdlife International, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρία έχει αναγνωρίσει 196 ΣΠΠ.

⁹⁶ COM (2008) 864 τελικό, Βρυξέλλες 16.12.2008.

την Πολιτεία ως ευκαιρία για προώθηση των απαραίτητων τομών στο σύστημα προστασίας και διαχείρισης του δασικού πλούτου της χώρας. Στο πλαίσιο λοιπόν της παρούσας έκθεσης, **το WWF Ελλάς βρίσκεται στην εξαιρετικά δυσάρεστη να μην έχει τίποτα να παρουσιάσει ως πρόοδο στον τομέα της εφαρμογής της δασική νομοθεσίας.** Ειδικότερα, καμία πρόοδος δεν σημειώθηκε στα εξής κορυφαία ζητήματα:

- Δασικοί χάρτες, ως το κύριο εργαλείο κατοχύρωσης των ορίων και του χαρακτήρα των δασών και των δασικών εκτάσεων: κανένας δασικός χάρτης δεν κυρώθηκε, ενώ συνολικά το έργο σύνταξής τους δεν έχει σημειώσει καμία πρόοδο.
- Δασική Υπηρεσία, η οποία χρήζει άμεσης ενίσχυσης σε προσωπικό και εξοπλισμό: καμία ουσιαστική κίνηση για την τόνωση της Δασικής Υπηρεσίας δεν έχει σημειωθεί τα τελευταία χρόνια. Εντός του 2009, αναμένεται η συνταξιοδότηση περίπου 400 δασολόγων - δασικών υπαλλήλων, χωρίς καμία απολύτως πρόβλεψη για αντικατάστασή τους.
- Συντονισμός συναρμόδιων για την καταστολή φορέων, ο οποίος εξακολουθεί να είναι σχεδόν ανύπαρκτος.
- Αλλαγές χρήσεων γης και παράνομες δραστηριότητες, οι οποίες εξακολουθούν να συμβαίνουν κατά κόρον εις βάρος του δασικού πλούτου της χώρας, μέσα σε ένα ομιχλώδες και νομικά πολυδαίδαλο καθεστώς. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι για το 2007, η κατηγορία «VI. Εισπραχθέντα πρόστιμα α. Καταλήψεων β. Κτισμάτων» του Ειδικού Φορέα Δασών ανέρχεται σε €0,00. Τούτο σημαίνει ότι κανένα πρόστιμο για καταπάτηση δασική έκτασης δεν εισπράττεται, καθώς ελλείψει δασικών χαρτών έχει ανασταλεί η διαδικασία είσπραξης των πρωτοκόλλων επιβολής αποζημίωσης.

9. Χημικά (Κανονισμός REACH της ΕΕ)

Από 1^η Ιουνίου 2007 έχει τεθεί σε εφαρμογή ο Κανονισμός (ΕΚ) 1907/2006⁹⁷ ή Κανονισμός REACH (Registration, Evaluation, Authorization, of Chemicals – Καταχώρηση, Αξιολόγηση Αδειοδότηση των Χημικών). Βασική πρόβλεψη του κανονισμού είναι ότι οι ιδιότητες των 30.000 ουσιών που κατασκευάζονται ή εισάγονται στην ΕΕ σε ποσότητες που υπερβαίνουν τον ένα τόνο ετησίως θα πρέπει να δηλώνονται στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Χημικών Προϊόντων (EOX) που εδρεύει στο Ελσίνκι. Οποιαδήποτε ουσία δεν έχει δηλωθεί εντός της προθεσμίας θα πρέπει να σταματήσει να παράγεται ή να εισάγεται.

Οι ελληνικές επιχειρήσεις χημικών προϊόντων θα έπρεπε έως την 1^η Δεκεμβρίου 2008 να έχουν προκαταχωρίσει όλες τις ουσίες που εισάγουν ή παράγουν, σε εφαρμογή του κανονισμού REACH για την καταγραφή και των έλεγχο των χημικών ουσιών. Το WWF παρακολουθεί το επίπεδο εφαρμογής του Κανονισμού REACH στη χώρα μας.

10. Βιομηχανία

Ανοιχτή παραμένει η υπόθεση για την έκδοση νέων ή την αναπροσαρμογή αδειών για περίπου 300 βιομηχανικές εγκαταστάσεις που ήδη λειτουργούν ανά την χώρα. Η ΕΕ κίνησε τη διαδικασία παράβασης κατά της Ελλάδας και άλλων οκτώ κρατών μελών, που δεν εκπλήρωσαν ικανοποιητικά τις υποχρεώσεις τους σύμφωνα με την Οδηγία για την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης (ΟΠΕΡ - IPPC)⁹⁸, όσον αφορά την έκδοση των εν λόγω αδειών εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας της 30^{ης} Οκτωβρίου 2007. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απέστειλε προειδοποιητική επιστολή στην Ελλάδα τον Μάιο του 2008 και αιτιολογημένη γνώμη τον Ιανουάριο του 2009. Στόχος της Οδηγίας είναι η πρόληψη και ο έλεγχος των εκπομπών των βιομηχανιών στον ατμοσφαιρικό αέρα, στα ύδατα και στο έδαφος. Όλες οι βιομηχανικές εγκαταστάσεις που λειτουργούν στη Ευρώπη οφείλουν να τηρούν αυστηρά πρότυπα για τις εκπομπές. Τα πρότυπα

⁹⁷ Κανονισμός (ΕΚ) 1907/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18^{ης} Δεκεμβρίου 2006, «για την καταχώριση, την αξιολόγηση, την αδειοδότηση και τους περιορισμούς των χημικών προϊόντων (REACH) και για την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Χημικών Προϊόντων καθώς και για την τροποποίηση της Οδηγίας 1999/45/ΕΚ και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 793/93 του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1488/94 της Επιτροπής καθώς και της Οδηγίας 76/769/ΕΟΚ του Συμβουλίου και των οδηγιών της Επιτροπής 91/155/ΕΟΚ, 93/67/ΕΟΚ, 93/105/ΕΚ και 2000/21/ΕΚ» (ΕΕ L396/1 της 30.12.2006)

⁹⁸ Οδηγία 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου της 24^{ης} Σεπτεμβρίου 1996 «σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης» (ΕΕ L 257/26 της 10/10/1996).

αυτά θεσπίστηκαν με σκοπό να ελαχιστοποιηθούν οι δυσμενείς επιδράσεις της βιομηχανικής ρύπανσης στην υγεία των πολιτών και στο περιβάλλον. Τα κράτη μέλη όφειλαν, μέχρι τις 30 Οκτωβρίου 2007, να εκδώσουν νέες άδειες ή να επανεξετάσουν και - εάν ήταν απαραίτητο - να αναπροσαρμόσουν τις ισχύουσες άδειες για όλες τις βιομηχανικές εγκαταστάσεις που λειτουργούσαν πριν από τις 30 Οκτωβρίου 1999.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προτείνει αναδιατύπωση της Οδηγίας ΟΠΕΡ σχετικά με τις βιομηχανικές εκπομπές, που αποβλέπει στην ενίσχυση των υφιστάμενων διατάξεων και στη μείωση των βιομηχανικών εκπομπών σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Στόχος της νέας Οδηγίας είναι να αντιμετωπίσει τις αδυναμίες της ισχύουσας νομοθεσίας για τις βιομηχανικές εκπομπές. Υπάρχουν επτά αλληλεπικαλυπτόμενες Οδηγίες που διέπουν παρεμφερείς δραστηριότητες και περίπου 52.000 εγκαταστάσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής μόνο της Οδηγίας για την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης (Οδηγία ΟΠΕΡ). Η πρόταση της ΕΕ αποσκοπεί στην αναθεώρηση και την αναδιατύπωση των επτά οδηγιών⁹⁹ και τη συγχώνευσή τους σε μια ενιαία νομοθετική πράξη¹⁰⁰. Η ΕΕ έχει προχωρήσει, στο πλαίσιο της προσπάθειας απλούστευσης της νομοθεσίας, σε κωδικοποιημένη έκδοση της Οδηγίας σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης¹⁰¹

---

⁹⁹ Οι παρακάτω Οδηγίες συγχωνεύονται σε μια ενιαία Οδηγία:

1. Οδηγία 78/176/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 20ής Φεβρουαρίου 1978 περί των αποβλήτων που προέρχονται από τη βιομηχανία διοξειδίου του τιτανίου (ΕΕ L 54/19 της 25.2.1978)
2. Οδηγία 82/883/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 3ης Δεκεμβρίου 1982, για τους τρόπους επιτήρησης και ελέγχου των χώρων οι οποίοι σχετίζονται με τα απόβλητα της βιομηχανίας του διοξειδίου του τιτανίου (ΕΕ L 378/1 της 31.12.1982)
3. Οδηγία 92/112/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 15ης Δεκεμβρίου 1992 για τον καθορισμό των διαδικασιών εναρμόνισης των προγραμμάτων περιορισμού της ρύπανσης που προκαλούν τα απόβλητα της βιομηχανίας διοξειδίου του τιτανίου, με προοπτική την εξάλειψή της, (ΕΕ L 409/11 της 31.12.1992). Οι τρεις παραπάνω Οδηγίες είναι γνωστές από κοινού ως: «Οδηγίες TiO₂»).
4. Οδηγία 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου της 24ης Σεπτεμβρίου 1996 σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και τον έλεγχο της ρύπανσης («Οδηγία ΟΠΕΡ»), (ΕΕ L 257/26 της 10.10.1996)
5. Οδηγία 1999/13/ΕΚ του Συμβουλίου, της 11ης Μαρτίου 1999, για τον περιορισμό των εκπομπών πτητικών οργανικών ενώσεων που οφείλονται στη χρήση οργανικών διαλυτών, σε ορισμένες δραστηριότητες και εγκαταστάσεις («Οδηγία διαλυτών ΠΟΕ»), (ΕΕ L 85/1 της 29.03.1999)
6. Οδηγία 2000/76/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Δεκεμβρίου 2000, για την αποτέφρωση των αποβλήτων («Οδηγία αποτέφρωσης αποβλήτων»), ΕΕ L 332 της 28.12.2000, σ. 91
7. Οδηγία 2001/80/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2001, για τον περιορισμό των εκπομπών στην ατμόσφαιρα ορισμένων ρύπων («Οδηγία μεγάλων εγκαταστάσεων καύσης»), (ΕΕ L 309/1 της 27.11.2001)

¹⁰⁰ Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «περί βιομηχανικών εκπομπών (ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης) (αναδιατύπωση), COM(2007)844 τελικό - COD (2007)0286, Βρυξέλλες, 21.12.2007.

¹⁰¹ Οδηγία 2008/1/ΕΚ σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης - κωδικοποιημένη έκδοση (ΕΕ L24/8 της 29.1.2008)

Γ. Συμπεράσματα

Η χρονιά που πέρασε από την προηγούμενη έκθεση του Ιουνίου 2008 χαρακτηρίστηκε από τον αγώνα δρόμου των ελληνικών αρχών για «κλείσιμο» εκκρεμοτήτων, όπως η παύση λειτουργίας και αποκατάσταση των ΧΑΔΑ και αποφυγή περαιτέρω παραπομπών στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και υποβολής προστίμων στην χώρα.

Το σημαντικότερο εργαλείο «ευαισθητοποίησης» της πολιτικής ηγεσίας της χώρας στα ζητήματα προστασίας του περιβάλλοντος παραμένει, δυστυχώς, το «μαστίγιο» του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και οι συνεχείς και επίμονες παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (π.χ. Πρωτόκολλο του Κιότο, προστασία φυσικών οικοτόπων, διαχείριση των υδάτινων πόρων, διαχείριση των απορριμμάτων, κλπ).

Μηδενική όμως πρόοδος καταγράφηκε στο επίπεδο της επί της ουσίας εφαρμογής του περιβαλλοντικού δικαίου, γεγονός που δυστυχώς αποδεικνύει για άλλη μια φορά πως στην Ελλάδα το περιβαλλοντικό δίκαιο αντιμετωπίζεται ως εξαναγκασμός και όχι ως σημαντική ευκαιρία για τη δημιουργία μιας σύγχρονης εθνικής περιβαλλοντικής πολιτικής με όραμα τη βιώσιμη ανάπτυξη και την ποιότητα ζωής. Κατά τη παρούσα περίοδο αναφοράς τρεις οδηγίες¹⁰² έχουν ενσωματωθεί στο Εθνικό δίκαιο και η μία όχι πλήρως¹⁰³. Είναι επίσης αξιοσημείωτο ότι οι προσφυγές της ΕΕ στο Δ.Ε.Κ. λόγω παραβάσεως κράτους μέλους δεν έχουν μειωθεί τα τελευταία χρόνια αλλά παραμένουν σχετικά σταθερές.

Από τη προηγούμενη περίοδο αναφοράς καταγράφηκε μία σχετική αύξηση στις «ανοιχτές» υποθέσεις της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή¹⁰⁴. Και αυτό παρότι η ΕΕ έχει αποφασίσει να ελέγχει την εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας σε οριζόντιο επίπεδο, το οποίο σημαίνει ότι δεν ανοίγει ξεχωριστή υπόθεση για κάθε συγκεκριμένη παραβίαση ή καθυστέρηση, αλλά τις ομαδοποιεί είτε ανά κράτος μέλος είτε ανά παραβιαζόμενη Οδηγία. Ταυτόχρονα, σε μία προσπάθεια ορθολογικής διαχείρισης του όγκου των υποθέσεων και μείωσης του φόρτου εργασίας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ανακοινώσει ότι δεν θα ανοίγει νέες υποθέσεις πριν εξαντλήσει όλα τα περιθώρια πίεσεων σε διμερείς επαφές με το κράτος μέλος. Αντίστοιχα διστακτική εμφανίζεται και στην προοπτική παραπομπής υποθέσεων στο ΔΕΚ αφού έχει ανοίξει μία υπόθεση.

Κατά την παρούσα περίοδο αναφοράς, τουλάχιστον εικοσιεπτά (27) υποθέσεις παραμένουν «ανοιχτές». Έχουν εκδοθεί τρεις (3) καταδικαστικές αποφάσεις από το Δ.Ε.Κ, και έγιναν δύο (2) νέες προσφυγές¹⁰⁵ κατά της Ελλάδας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Από τις 27 ανοικτές υποθέσεις, δύο (2) εκκρεμούν ενώπιον του ΔΕΚ, οκτώ (8) βρίσκονται στο στάδιο της αιτιολογημένης γνώμης, εκ των οποίων δύο (2) βάσει του άρθρου 228 της συνθήκης ΕΚ για **μη συμμόρφωση** με προηγούμενη **απόφαση** του ΔΕΚ. Οι υπόλοιπες βρίσκονται στη φάση της προειδοποιητικής επιστολής, εκ των οποίων τρεις (3) βάσει του άρθρου 228 της συνθήκης ΕΚ.

Αν υπάρχει ένας τομέας, όπου η ευρωπαϊκή ενοποίηση δείχνει να προχωρεί με γοργούς ρυθμούς, αυτός είναι το περιβάλλον. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συνδιαμορφώνει μια κοινή ευρωπαϊκή πολιτική για το **περιβάλλον**, υποχρεωτική για τα κράτη μέλη και υπό την πίεση της κοινωνίας των πολιτών έχουν γίνει ορισμένα θετικά βήματα. Στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έγιναν σημαντικές επιλογές: εγκρίθηκε νέα Οδηγία που υποχρεώνει τα κράτη μέλη να ποινικοποιήσουν τη θαλάσσια ρύπανση, εκδόθηκε κανονισμός για την απαγόρευση της πώλησης προϊόντων φώκιας, υιοθετήθηκε η έκθεση για τη μη διοχέτευση στο περιβάλλον των ατμών βενζίνης στα πρατήρια καυσίμων κλπ.

Περίπου το 80% των σχετικών εθνικών νομοθεσιών προέρχεται πλέον από την Ευρωπαϊκή Ένωση, αν και υπάρχουν ακόμη κράτη μέλη, ανάμεσά τους κι η Ελλάδα, που δεν εννοούν να εφαρμόζουν ουσιαστικά τις αποφάσεις. Η Ελλάδα παραμένει ουραγός στην εφαρμογή της

¹⁰² Συγκεκριμένα, οι Οδηγίες 2002/91/ΕΚ, 2004/8/ΕΚ και 2006/7/ΕΚ.

¹⁰³ Η Οδηγία 2002/91/ΕΚ «για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων», που ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο με τον Ν. 3661/2008 (ΦΕΚ 89Α/19.5.2008) «Μέτρα για τη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης των κτιρίων και άλλες διατάξεις», δεν έχει προσωρινώς ιδιαίτερη πρακτική εφαρμογή πριν την έκδοση Κανονισμού.

¹⁰⁴ WWF Ελλάς. «Δεσμεύσεις χωρίς εφαρμογή: η περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα». Αθήνα, Ιούνιος 2008

¹⁰⁵ Η ΕΕ πιθανότατα θα παραιτηθεί από τη μία μετά την ενσωμάτωση της Οδηγίας 2006/7/ΕΚ.

νομοθεσίας για τα νερά, τη διαχείριση απορριμμάτων, την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα, τα δάση και τη βιοποικιλότητα. Το ποσοστό ενσωμάτωσης στο εθνικό δίκαιο της χώρας μας των οδηγιών, που προέρχονται από τη Διεύθυνση Περιβάλλοντος της ΕΕ τον Απρίλιο του 2009 ήταν **90,54%**, ενώ τον Απρίλιο του 2008 ήταν **94,96%**¹⁰⁶, εμφανής οπισθοδρόμηση. Και στις δύο περιπτώσεις πάντως στη τελευταία θέση από τα 27 κράτη μέλη της ΕΕ.

Το περιβάλλον στην Ελλάδα εξακολουθεί και σήμερα σε σημαντικό βαθμό να παραμένει παράπλευρη συνιστώσα άλλων εγχώριων πολιτικών, συχνά μάλιστα ανταγωνιστικών μεταξύ τους. Ο συγκεντρωτικός χαρακτήρας του ελληνικού διοικητικού συστήματος, η κακοδιοίκηση, ο κατακερματισμός της τοπικής αυτοδιοίκησης και η διαπλοκή οικονομικών συμφερόντων στην κρατική λειτουργία¹⁰⁷ δεν έχουν ευνοήσει την εκδήλωση μιας αποφασιστικής προσπάθειας για τη δημιουργία της απαραίτητης για την αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος διοικητικής υποδομής. Η ανετοιμότητα της δημόσιας διοίκησης να προχωρήσει έγκαιρα στις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις για αποτελεσματική εφαρμογή και έλεγχο της περιβαλλοντικής πολιτικής και νομοθεσίας, εξηγούν ως ένα βαθμό τη μη ένταξη των περιβαλλοντικών ζητημάτων σε θέση προτεραιότητας στην ατζέντα της.

Οι διαπιστώσεις που αναλύθηκαν στην πρώτη έκθεση του WWF Ελλάς για την περιβαλλοντική νομοθεσία¹⁰⁸, κυρίως όσον αφορά τη διάγνωση των προβλημάτων (βλέπε Παράρτημα) και τη διατύπωση προτάσεων για την αντιμετώπισή τους παραμένουν δυστυχώς επίκαιρες. Τονίζουμε ότι τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η χώρα στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος είναι θεσμικά και πηγάζουν από την προβληματική οργάνωση της περιβαλλοντικής δομής και υποδομής. Η ελλιπής στελέχωση, κατάρτιση αλλά και χρηματοδότηση των αρμόδιων υπηρεσιών περιβαλλοντικής πολιτικής οδηγούν στην προβληματική εφαρμογή των νομοθετικών διατάξεων. Επιπλέον, η απουσία εργαλείων, όπως οι δασικές χάρτες, το κτηματολόγιο, αλλά και μέσων, όπως ο συντονισμός διεσπαρμένων υπηρεσιών και κατακερματισμένων αρμοδιοτήτων, δεν επιτρέπουν τον ορθό σχεδιασμό μέτρων και παρεμβάσεων. Τέλος, οι αδύναμοι μηχανισμοί διεξαγωγής ελέγχου και επιβολής των απαραίτητων κυρώσεων δεν επαρκούν, καθιστώντας την πολιτεία συνεργό στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος, αλλά και πιο σημαντικό στην απαξίωση της δυνατότητας διορθωτικής παρέμβασης του κρατικού μηχανισμού.

Για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα αυτά χρειάζεται αποφασιστικότητα και αντίστοιχη πολιτική βούληση, η οποία προφανώς δεν μπορεί να εξαντλείται στην πλήρωση τυπικών υποχρεώσεων της χώρας, όπως η ενσωμάτωση κοινοτικών οδηγιών. Αν πράγματι η Ελλάδα επιδιώκει ένα μέλλον στο οποίο θα αξιοποιήσει κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις δυνατότητες που της παρέχει το περιβαλλοντικό δίκαιο της ΕΕ για αποτελεσματική περιβαλλοντική προστασία, πρέπει χωρίς καθυστέρηση να προχωρήσει στον σχεδιασμό ολοκληρωμένης περιβαλλοντικής πολιτικής και στρατηγικής. Είναι επίσης απαραίτητο να πραγματοποιηθεί ριζική αναδόμηση του συστήματος περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, ώστε να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά οι σοβαρές παθογένειες της δημόσιας διοίκησης που τελικά υποβαθμίζουν τις δυνατότητες της χώρας για ουσιαστική εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Το WWF Ελλάς έχει παραδώσει σε δημόσια συζήτηση πρόταση που αφορά την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου συστήματος περιβαλλοντικής διοίκησης με στόχο την ενδυνάμωση των εθνικών δομών και διαδικασιών διαμόρφωσης και εφαρμογής περιβαλλοντικής πολιτικής στην Ελλάδα¹⁰⁹.

---

¹⁰⁶ http://ec.europa.eu/community_law/directives/directives_communication_en.htm

¹⁰⁷ Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης. «Ετήσια Έκθεση 2007». Αθήνα: Ιούνιος 2008 «Αυθαίρετη δόμηση στους υγροβιότοπους της Αιτωλοακαρνανίας» (σελ. 108) και «Προστατευόμενη περιοχή Εθνικού Πάρκου Σχινιά – Μαραθώνα» (σελ. 103)

¹⁰⁸ WWF Ελλάς. «Δεσμεύσεις χωρίς εφαρμογή: η περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα». Αθήνα, Μάιος 2005. Η έκθεση είναι διαθέσιμη σε ηλεκτρονική μορφή στη διεύθυνση <http://politics.wwf.gr> → Παρατηρητήριο περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

¹⁰⁹ WWF Ελλάς, «Πολιτεία για το Περιβάλλον: πρόταση για εθνικό σύστημα διακυβέρνησης» (http://politics.wwf.gr/images/stories/political/press/environmental_governance_final.pdf), Μάρτιος 2008.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Τα βασικά προβλήματα που δυσχεραίνουν την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας¹¹⁰

1. Έλλειμμα περιβαλλοντικής πολιτικής

- Σαφής έλλειψη πολιτικής βούλησης
- Έλλειψη συνεπούς και ολοκληρωμένης εθνικής πολιτικής για το περιβάλλον
- Απουσία κεντρικού χωροταξικού σχεδιασμού

2. Έλλειμμα νομοθεσίας

- Χαοτική πολεοδομική νομοθεσία με περιβαλλοντικό έλλειμμα
- Ασάφειες και περίπλοκη δομή ισχύουσας νομοθεσίας

3. Έλλειμμα εφαρμογής νομοθεσίας

- Υπερβολική νομοθετική δραστηριότητα της Βουλής
- Πλημμελής εφαρμογή νομοθεσίας από αρμόδιες υπηρεσίες
- Μη συμμόρφωση της Διοίκησης με τις αποφάσεις των δικαστηρίων
- Μακροχρόνιες διαδικασίες ελέγχου των παραβάσεων
- Προβληματική εφαρμογή του Κοινοτικού δικαίου περιβάλλοντος

4. Έλλειμμα δομών και υποδομών

- Έλλειψη επιστημονικών δεδομένων για το φυσικό περιβάλλον
- Απουσία κτηματολογίου και δασικών χαρτών
- Ελλιπής στελέχωση αρμόδιων υπηρεσιών και απουσία μηχανισμών ελέγχου
- Ανεπαρκής χρηματοδότηση
- Ελλιπής γνώση της ισχύουσας νομοθεσίας από τις αρμόδιες υπηρεσίες

5. Έλλειμμα περιβαλλοντικού πολιτισμού

- Πολιτική αναξιοπιστία
- Απουσία διαδικασιών διαβούλευσης
- Ελλιπής ενημέρωση του κοινού

---

¹¹⁰ Η διάγνωση των προβλημάτων πραγματοποιήθηκε κατά τη φάση σύνταξης της έκθεσης του WWF Ελλάς. «Δεσμεύσεις χωρίς εφαρμογή: η περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα». Αθήνα, Μάιος 2005. Στην έκθεση του 2005 περιλαμβάνεται και εκτενής ανάλυση των προβλημάτων. Η έκθεση είναι διαθέσιμη σε ηλεκτρονική μορφή στη διεύθυνση <http://politics.wwf.gr> → Παρατηρητήριο Περιβαλλοντικής Νομοθεσίας.

για ένα ζωντανό πλανήτη

Αποστολή του WWF

είναι η αναστροφή της υποβάθμισης του περιβάλλοντος
για την αρμονική συνύπαρξη ανθρώπου και φύσης μέσα από:

- τη διατήρηση της βιοποικιλότητας
- τη διασφάλιση των φυσικών πόρων και της βιώσιμης και ορθολογικής χρήσης τους
- τη μείωση της ρύπανσης του περιβάλλοντος και της αλόγιστης κατανάλωσης

WWF Ελλάς

Παγκόσμιο Ταμείο
για τη Φύση

Φιλελλήνων 26
105 58 Αθήνα

τηλ.: 210-3314893
fax: 210-3247578

